PAVUČINY

ORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

VELUT ARBOR ÆVO

PAVUČINY.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1876—1896.)

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.

1897.

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

V lebky koutě zavěšený
opřádáš jí holé stěny,
stále tkáš a tkáš,
krajky, svitky,
steré nitky
v hojné zásobě vždy máš.

Nejvíc když krvácí rána,
pavučina na ni dána
zastaví ji v ráz;
tkalče malý,
buď jen stálý,
z noční tmy tkej v denní jas!

Časem zlatá muška slítne,
a se do tvé tkáně chytne,
nápad s myšlenkou;
bouřnou dlaní
z nenadání
serve život přízi tvou.

Co ti na tom? V dumy, stíny
věšíš dál své pavučiny,
tiše tkáš a tkáš;
ach, sny máje!
Větrem hraje
tvoje příze — na rubáš!

*

SUSPIRIA.

(1896.)

Musím!

Sta poupat z duše mé zas ku světlu se dere,
sta hvězd zas prokmitá v noc mojí dumy šeré,
sta trylků slavičích v mém mrtvém srdci zpívá,
sta rosných lilijí tam plným květem kývá
nad močál snů a tuch, a nechť vše v sobě dusím,
já vyzpívat je musím;
vše duše poupata rozdechnout musím v růže,
vše hvězdy shrnouti v glorii k sobě úže,
vše trylky v akkord stkát a jednu harmonii,
vše lilje v kytku vplést . . . .
A to zvu poesii.

Elegie.

Hluboce v duši mi táhne cos jako hlaholy zvonů,
slavnostní nálada vlá z tonů těch písní mi vstříc.

Jásati chtěl jsem »Evoe!« zrovna jak v mladosti dobách,
bíle prostřel jsem stůl, poháry postavil naň.

Staré víno, paprsk v němž ohně Hélia dřímal,
tříštilo granáty své o číše zlatistý kraj.

Růže, žhavé růže mezi poháry kolem
v závrati radosti své po stole rozházel jsem.

Nevím, jak se mezi ně dostaly stříbrné astry,
jeseně mrazivý dech pojednou vstříc mi z nich vál.

Duma náhle povstala jakás, podivná, cizí,
usedla v myšlenek střed Banquův jak příšerný duch.

Rázem utichly v duši mé slavné hlaholy zvonů,
sotva ret číše se dotk', zhořknulo víno v ní již.

A jen smutek, smutek, hluboký, bezměrný smutek
hlubinou duše jak mrak nad spícím jezerem táh'.

Po všem, tedy po všem! Mladosti prchla již radost,
uvadly růže vše kol, laury vše požaty jsou.

Po všem, tedy po všem! Nelze se radovat, těšit,
nadarmo ptáš se jen »proč?« Odpověď nezní ti v sluch.

Po všem, tedy po všem! Zavřena okna i dvéře,
únava, stáří a trud, příšerní hosté jsou zde.

Sedí v kruhu, vyhaslým zrakem ve tvář mi civí,
mlčí a nehnou se dál, únava, stáří a trud.

Venku vichr naříká, poslední tramway v něm cinká,
spáti, ó spáti, ó spát! posledním lékem tu jest.

Spáti, ó spáti! — Takto jen unikneš příšerným hostům,
běda, však po ránu zas sklený jich vítá tě zor.

Suspiria.

I.

O válčit s velkým sokem obrovitým,
jenž jako Anděl k Jakubu se snes',
zřít v jeho tvář, z níž dýše zmar a děs,
stát s plecí nahou, s čelem nepokrytým;

Můž' v srdce vlívat odvahu a ples,
že z trpaslíka athletou jsi litým —
však spoutaným být, na kříž sudby vbitým,
a marně třásti kruhy do nebes:

To horší zápas potajný a zrádný.
Jeť lepší jedna rána těžkým mlatem,
než tisíc jehel, sykot hadí s nimi.

Jest lepší s tesu příkrého let spádný,
než stokrát raněn smýkati se blátem,
zdrán výčitkami cizími a svými.

II.

Já stokrát chtěl již zavřít žití knihu
a nepřevracet ony smutné strany,
kde nechaly sled krve všecky rány,
co léty dráno, skláno v oka mihu.

Já nedooranou chtěl nechat líhu,
kam místo skřivanů se snesly vrány,
by slední klasy zhltly rozdupány,
a s nimi bolest, úzkost, děs a tíhu.

A přec otvírám zrezavělou sponu,
bych k starým křivdám připisoval nové
a zpíval žal svůj, aniž věděl komu;

A cítím zas, jak novým mořem tonu,
že Smrt jen zavře dsky ty demantové,
až odvede si zbloudilého domů.

Slovo.

Tak padne slovo jen
ve nestřežené chvíli,
a štěstí vše jest sen,
jest víno, jež jsme pili.

A dopito je teď,
jen hořkne na rtu posud;
proč nikde odpověď?
Bez milosti je Osud.

Jak z tenkých pavučin
je všecko blaho stkáno,
ptačího křídla stín,
a vše jest rozerváno.

Jen muška zavadí
oň ve svém letu plachém,
a již má po mládí,
a již se chvěje strachem.

Jen slovo potlačit —
kde jste ó dnové krásní?
My mohli dlouho být
bez toho slova šťastni!

Divoká jízda.

Tak vzdáti se všeho a všeho a všeho a přece žíti dál,
tak zpívat a zpívat a zpívat bez ohlasu ve mrtvou
hluš skal!
Ó kam jen se poděl ten zářný, ten krásný let mladých
ideal?

Nás vyjelo mnoho a čackých druhů přes žití zvětralý
most;
ten hvězdu lásky, ten zlaté rouno, ten jiný chtěl urvat
si skvost.
My nevěděli, že za každým hřímal divoký, příšerný host.

Ó divě to jelo, dunělo, hřmělo přes most, co znělo
tu strun!
tam jásavých písní, tam jímavých tísní, tam mystických
zas run,
krev bušila k hlavě, za metou k slávě jaký byl každý
z nás jun!

Tu rána! Pad' jeden, za ním klesl' druhý, však
v tajemnou dálku v před!
blesk vedle tu vrazil a jezdce srazil — však dál
hřměl divý let,
pod kopyty koní ať puklá číš zvoní, ať voní mroucí
květ!

To divoká jízda! Jak vítr hvízdá! Co ptačí hnízda
jsou nám?
my jedem a jedem v mlh průvodu šedém a neptáme
se kam.
Dost nás tu ještě ve vichr a deště — leč v duši
je každý sám.

Noc nás to mámí? Nebo tu s námi fantomy hřímají
v trysk?
v mžik nazpět hledneš, jen hledí své zvedneš, svit
z mrtvých očí ti blysk',
a ruku když chytíš, rci sám, zda cítíš více ten starý,
přátelský stisk?

Tak po mrtvých sledu a ve mrtvých středu ty jedeš,
nevíš kam,
tu Smrt se šklebí, tam Šílenství v lebi zažíhá těkavý
plam,
tu naposled cítíš, že v bezdno se řítíš tak zoufale,
tak sám!

I vzdáš se všeho a všeho a všeho a přece letíš jen dál
a zpíváš a zpíváš a zpíváš bez ohlasu ve mrtvou
hluš skal.
Kdes nad tebou pláče ten zářný, ten krásný let
mladých ideal . . .

Co srdce cítí . . .

Co srdce cítí, vždycky jest
jen jeho věno vlastní,
dnes můž' to dotýkat se hvězd
ve nesmrtelné básni,
můž' v křeči to být zoufalé
jen v letu vysloveno,
vždy v změně času nestálé
to vlastní jeho věno.

Co srdce cítí, démantem
jest v hloubku jeho vryto,
ať třeba je to plachým snem,
nestojí za varyto,
ať třeba je to vzlyk a mžik
pro tebe dítě, ženo!
Co jednou cítí, za vše dík,
to pouze jeho věno.

Co srdce cítí, neumře,
to věčně dal v něm živé,
dál burácí a dál to vře
ve vzdoru, v písni tklivé.
Ba naposled jsi tím jen žil,
co srdcem procítěno;
zdá malý se ti tento cíl?
Leč ten jen tvé jest věno!

V zlatém dešti.

Padalo listí, padalo
s javorů, olší a bříz,
do mechu tiše se skládalo;
tu bledší nad zlato,
rubíny prožhato,
tam tmavší nad tyrkys.

Bože můj, zas tu jeseň jest,
se stromů tříšť zas lítá hvězd,
vzduchem to krouží, zlatý vír,
a čistým vzduchem dýchá mír,
jak padá to do všech cest.

V lupení svadlém rosy kmit.
Stříbrných nití na pažit
se kloní zmotaná klubíčka,
zříš jeseň jak přede, babička,
po plotech, mezích svou nit.

Padalo listí, padalo
s javorů, olší a bříz!
Do hrobu srdce co skládalo
  tiché té při chůzi
  čarovných illusí,
nadějí zářících kdys!

A co tu jen listí kývalo,
zlatý déšť v koleje splývalo,
v souzvuku všecko to zpívalo:
Starší jen ty's!

Trpět . . . .

Trpět, ano trpět, křivdu třeba nésti,
i v tom záruka jest budoucího štěstí.

Moje bábo drahá, vzpomínám zas na tě,
na tu moudrost tvoji v žití všedním chvatě.

Jako stín tě vidím, domem jsi se táhla,
bez vlády tvá ruka na všecko přec sáhla.

Smysly zhasínaly, řeč se divně pletla,
v samém slunci měla's ještě málo světla.

Pak to jak u hodin, kyvadlo když stojí . . .
Kam jsi dala tenkrát celou moudrost svoji?

Našlo se to později. Na tobě již tráva,
moudrosti však tvojí stín tvůj z hrobu vstává.

*

Každým pod talířem, každým pod kastrolem,
v kuchyni jež tvojí rozvěšeny kolem,

Nade dveřmi, římsou, každou pod puklicí,
nad kamnovcem stejně jako nad policí:

»Mlč a trp!« Hle, psáno neuměle křidou,
a v tom celý život s celou naší bídou!

»Mlč a trp!« to všecko. Zlatá bábo moje,
chápu nyní tvého klidu velké zdroje!

Divný host.

Sedáme často spolu,
dost někdy veselí,
jak nebylo by bolu
a život byl věčnou nedělí.

A víc než jindy zjeví
se u nás žert a smích,
dlaň hledá dlaň a neví
o slzách druhdy tak palčivých.

Je nám tak dobře v smíchu
ve sladkém příměří,
že kdos k nám sedá v tichu,
to srdce již samo nevěří.

A přece sedí s námi
dost často divný host
jak starý, dobrý známý:
Ó rci, je to naše minulost?

Rci, je to v zamyšlení
snad o budoucnost strach?
žert vázne a duch v snění
se zmítá jak loďka na vlnách.

Rci, je to lítost pouze,
že prchl opět den
a že tak život v touze
nám celičký prchne jako sen?

Nic, víme, neublíží
našemu štěstí víc,
a přec hledíme s tíží
vždy zmlknutí tomu večer vstříc.

Jak stín by se to nahnul,
pad' v polibek rtů dvou,
jak v klavesy by sáhnul
kdos potichu rukou duchovou . . .

Když starý strom...

Když starý strom svou vydal žeň
Bůh ví po kolikáté,
zří s hrůzou na vrásčitý peň
i na vše listí sváté.

Již dumný táhne podvečer
a mlhy podjeseně,
dnů zimních cítí dlouhý šer
a stená, vzdychá denně.

Však zima ta jej neleká,
jej nelekají sněhy,
ni vichřice, jež zaštěká
a bičuje ho šlehy.

Jej neděsí ni samota
těch dlouhých, zimních nocí,
víc bouří ruch jej života,
před vesny chví se mocí.

Tu cítí mízu stoupati
  v své zkornatělé cévy,
však můž-li květem zapláti?
  on doufá — jistě neví.

Tak s úzkostí dny počítá,
  zří mladé lístky s bázní,
jak azur jimi prokmitá
  v paprsků světlých lázni.

A denně ptá se: Pokvetu,
  až pokvete vše vůkol
ve písních, v ptačím přeletu?
  Či skončen již můj úkol?

Zří druhů úběl, druhů nach,
  jich dvakrát cítí štěstí,
a naděj' zas a přece strach:
  Zda schopen je též kvésti?

A míza stoupá spletí cev
  a divy své zas tvoří,
ve blankytu zní ptačí zpěv —
  on přes noc — v květech hoří!

Tu jeden, dva jsou na sněti!
  Leč krčí se tak tiše,
tam třetí, čtvrtý v poupěti,
  strom vzpne přec šíji v pýše:

»Ne, mrtev nejsem posavad,
mám právo k jara plesu
a v písní ruch a v žití spád
já též svou notu nesu!

Nechť míň je květů na snětích
i já jsem něčím světu,
co hlupců mi a bláznů smích?
Jsem ještě, nebo kvetu!«

Sloky o štěstí.

Dokud můžeš jiným štěstí závidět,
svědčí o tom, jak jest maličký tvůj svět;
sobě nepostačíš,
kudy žitím kráčíš,
za jinými šilháš stranou, v zad i v před.

Až kdys půjdeš klidný kolem štěstí jich,
až tě nezamrzí cizí ples a smích,
budeš, byť i malý,
v plný život zralý;
budeš zakotvený v sobě moudrý, tich.

Dočkáš-li se jednou, cizí štěstí chtít,
v jiných blahu hýřit a je za své mít,
sám spokojen málem,
budeš víc než králem,
budeš blažen žíti, vítěz budeš mřít!

Co zbude.

Zda to bude za to stát,
po tom se, co zbude, ptát,
mrtvola až chladná, tichá
budeš ve rubáši spát?

Všecko, oč duch teď se rve,
bylo příliš, příliš tvé,
má to síly, co tu zbude,
která duchy k sobě zve?

Tvůj byl bol a tvůj byl ples,
tvůj vzlet smělý do nebes,
uznání tvůj pohár zlatý,
kam jed příliš brzy kles'.

A to vše, co bylo tvým,
co zvem život, prach a dým,
s mrtvým tělem zmizí kamsi,
hříčka větru jak tvůj rým.

Ne co chtěl jsi, co jsi snil,
co jsi v skutku komu byl,
proto zazní nad tvou rakví —
jestli zazní — pláč a kvil!

Tím se váží jedině
v smrti přísné hodině
tolik hodin utracených
egoismu na klíně.

Jedna slza, ruky stisk,
pro věčnost je pravý zisk,
ta jen přítěž může býti
na vážkách tam věčných misk.

Ostatní jest dým a sen,
kořist červů, prachu jen,
nápis na hrob: »Skoro lépe
kdyby nebyl narozen!«

Někdy . . .

Někdy to blankytem duše mé divoce blýská a hřmí,
žhnou lávou ledovců hroty, co lavinou doly se tmí,
tu slyším třesk, praskání, lomoz a dunění v hloubi,
zplašených racků zástupy o stožár divoce tlukou,
skřek slyším, úpění, tlesk bílých zoufalých rukou,
šílený duchů vír Samumem vlá kol mé lebi,
a cítím bolest a rozkoš mučených a kolo a šípy a hřeby
a myslím, teď nastal den Sodomské zhouby.

Jindy líně teče žití vlna,
bukolických obrázků jest plna,
včela mdlá již bzučí po akatu,
hlubé bezvětří, jen šalvěj, mátu
cítím vzduchem prohřátým se nésti,
cvrčka slyším pod mezí a v hlavě líné
fantom za fantomem jako v temné komoře se vine,
klid, hluboký klid, štěstí !

Leč při všem stejně, ať to spí, ať se to vzteká,
na oblaku stojí anděl černý s plnou číší
stále děsnější, čím oblak stále bližší,
to Smrt — tam čeká.

Duo.

Cos' z dálky znělo?

— Nech to zníti jen,
to není pro nás, znělo to jak žití,
a pro nás dnes jen platí hrobu sen,
nic netoužit víc a nic nemysliti.
To platí jiným, kdo tu mladí jdou,
na skráních růže, v srdcích štěstí zkazku,
my také hvězdu znali, plála tmou,
a kdysi v ní jsme pozdravili lásku.

Cos' z dálky plálo?

— Nech to pláti dál,
to není pro nás, plálo to jak žití,
a pro nás dnes je žal, hluboký žal,
že nemožno víc za tím světlem jíti.
To platí jiným, kdo tu silní jdou,
v své ruce pochodeň, jež do tmy hárá,
nech, lépe jest se zahaliti tmou,
to vše jest pro nás báj tak stará, stará!

Píseň.

O přijdou zase dnové slunní,
kde všecko bude v květech plát,
vše státi v paprscích a vůni
jak bylo to již tisíckrát!

I dotknou se zas tvého nitra
své poesie paprskem.
Dnes cítíš bol, zda radost zítra
ti bude víc než snem?

I hroby zkvetou. Motýl zlatý
se vznese nad květ vysoko,
však rány vše a všecky ztráty
vrou pod ním živé hluboko!

Krvácí . . .

Ať život v klidné práci plyne,
ať slepý vášní burácí,
vždy něco vzniká, něco hyne,
vždy něco v nitru krvácí.

S všemi se smíříš naposledy,
ať moudří jsou, ať hlupáci,
v prach země, k hvězdám upřeš hledy —
vždy něco v nitru krvácí.

Jak hidalgo jdeš hrdě světem,
jenž poslední groš utrácí,
zdrán ostny všemi, věnčen květem —
vždy něco v nitru krvácí.

Jak hráč jsi, tratí všecko jmění,
však nikdy čest svou neztrácí,
i v chvíli snah všech vyplnění
vždy něco v nitru krvácí.

A k cíli dojdeš přece jednou;
v tom, co se karta obrací,
Smrt chřtán ti stiskne rukou lednou,
Zda zvíš jen, — co tam krvácí?

Sen.

Já umřel. V snu jsem viděl rakev svou,
v ní ležel jsem. Bez hnutí tělo mé,
však čilý, bystrý duch jak za živa
zřel, rozeznával kolem rakve shon,
fantomy lidí, tváře známé kdys . . .
Ti jedni nesli věnce na mou rakev,
a jiní mlčky stáli opodál,
škleb v líci strnulé neb lhostejnost.
Ty věnce na rakev jak hodili,
mně bylo dusno v ní a čím jich víc,
mně bylo náhle, jak by pravá smrt
teď sáhla teprv na mne; pod jich tíhou
mi přešly smysly a přec pro ty listy,
ty hořké, tmavé, vavřínové listy
já všecko dal a obětoval všecko;
proč tížily mne teprv teď ty listy
jak pravá smrt? . . .

Já přišel k sobě zas.
Kol pusto již a ticho. Já byl sám,
na marách v šeré kapli pohřební.
Tu vešel kdos, šel tiše jako stín,
ty všecky věnce stranou odhrnul,
jež tolik tížily mne v sledním snu,

a pravil měkce: »Smutný poutníku,
ty's nevěda mé srdce zlomil kdys,
ne laur, to srdce já ti přináším,
ať na tvém spí a dobře bude nám,
vem tebou zhrzené a tebou plné,
spi sladce, bludná duše« . . .

Žití dech
jak tepla jarní van mé projel údy,
já tíhu smrti necítil jsem víc,
a jen to srdce, lásky plné, vroucí
jsem cítil na svém, tichý pro vždy již
já teprv nyní umřel v děkování.

Naladění.

V té domněnce spi, srdce moje,
že anděl bdí mi u hlavy,
že skřivánek tě z rána zbudí
a s ním červánků záplavy.

Spi dál, nač chvíle počítati,
kdy z blízka již hrom udeří,
spi jako druhdy, když v kolébce
dech ovíval tě mateří.

Rád ukázal bych mraky tobě
i blesk, jenž šlehnul oblohou,
však tajnou mocí dech můj schvácen,
a rty se hýbat nemohou.

Bývalému příteli.

Zda-li máš ty chvíle též,
kdy mé jméno nalezneš
v knize veršů s tvojím spjaté?
Co nám bylo velké, svaté,
dnes je všecko sen a lež!

Čí to vina — nevím sám.
Život, poutník — neví kam;
člověk potud šelma krotká.
nežli horší šelmu potká,
všem se dělo tak — i nám.

Jiné cesty, jiný cíl.
Bohoslužba — kratochvíl,
rub a líc jsou na penízi,
co tvým bylo, dnes ti cizí,
nevíš ani, proč jsi žil.

Jedno ale čeká — hrob.
Zapomnění bez všech stop.
Jen co s námi tenkrát žilo,
v skutku velké, svaté bylo,
nečti víc a nepochop!

Do dálky!

Vlak přede mnou zahřměl, jak pražce se kolejí třesou!
Co telegrafní dráty v dál různé vzkazy své nesou,
zde život sjel plný v idyllu tichou jak blesk.
Ó moji snové! Ó moje dumy! Ty ptáš se, kde jsou?
Jak roje motýlů hřmotem tím splašeny vzlétly,
a spilí klesají v slzičky i šalvěj zkvetlý —
v mou duši sletěl jen stesk . . .

Stesk po dálce, dálce . . . Ó jakby v ní bylo jen žití!
A přec i tam jako zde odvěčné hvězdy ty svítí,
strom stejně tam šumí, stejně tam zpívá si pták,
tvá bolest, tvá touha, čím srdce vře, a co vše cítí,
stejně by pálily, vřely tam, k obloze lkaly,
a stejně by odtamtud jak odsud v mlhavou dáli
se vzpíral slzavý zrak!

Chtít zapomenout!

Chtít zapomenout násilím a mocí,
vzpomínky zdeptat krásných dnů i nocí,
chtít přes noc jiným býti — i to bývá,
však jaká bolest při tom srdce zrývá!

Chtít zapomenout, lásky chrám když zbořen,
i kvádry, základ jeho, rváti z kořen,
až mozek třeští, ruka chabá zmdlívá,
chtít ve všem ubit sebe — i to bývá!

Však marná je tu každá snaha, práce,
pláč, úzkost, pevná vůle, resignace...
Dál v hloubi srdce zeje rána živá,
a na dně stará láska smutně zpívá...

Umdlená křídla.

Když říkali to směle
kdys moji nepřátelé,
já tomu se jen smál
a lítal dál.

Leč teď to přítel praví,
za ním to věří davy.
Mám zastavit se snad,
v svůj věřit pád?

Mám stár být v půli dráhy?
Mám žebrák polonahý
se v milosti cár skrýt,
lkát o soucit?

Proč? Ve vše dřív bych musil,
co prodělal jsem, zkusil,
se vrátit poznovu
v tíž okovů.

Ne! Uznat mdlobu svoji,
dát výhost všemu boji
pro choutku, nápad jen —
to směšný sen.

Co v duši mojí víří
perutí netopýří,
či andělskou co vlá,
ať výš to plá!

Já cítím v duši sílu
I svoji na mohylu
já mohu kvítí sít . . .
Chci pět, chci žít!

Oda polemická.

V říši duchů ubiti nelze ducha.
Síla mluví, ustoupit musí chabost,
překážeti rozvoji nelze ani,
rozvoj kde všecko.

Tož jen pějte, rozhrajte všecky struny,
mudrc pouze k výsledku upře oko.
Tak stál klidný skolenou nad potvorou
Perseus vítěz!

DESÍTIVERŠÍ.

(1896.)

Kukačka.

My lesem šli. Jak dýchaly kol stráně,
vše v jarní míze plálo a se lesklo,
i v chmurných skalin zamyšlené skráně
cos jako úsměvem a štěstím blesklo
V tom v porostlině, poslyš, cosi stesklo!
To kukačky je snivá melodie;
ó počítej, jak houká v les a nyje,
to prý jest číslo žití tvého roků.
I sáhneš k srdci — to tak divně bije,
krok zastavíš a slzu zmačkneš v oku.

Myšlénky.

Jdou jak jen chtějí. Nikdo nevolá je.
Ta vyhoupne se jako balerina
na kraji sceny, ta jde přímo z ráje,
ta z říše tmy, kde Hadu řeka stinná;
ta rychlá jako blesk, ta hlemýžď líná.
Ta lahodí, ta do mozku se hrouží,
ta vítězí, ta jásá, ona touží,
ta chmurná noc je a ta zoře zlatá —
a dohromady všecky tebe souží
tvých nervů děti, mozku fantasmata.

Cestou.

Na louce v dálce plátno bílili.
»To divný dojem na zelené trávě,«
dí idealista; »tam schýlili
se andělé v svých sněžných křídel slávě.«
Dí romantik: »To v eterickém hávě
tam víly košilky své suší bílé . . .«
Dí realista, nejbližší je cíle:
»Tam špinavé jen prádlo mohu zříti.«
A malíř roztoužený zrak tam chýle
dí: »Buď to, co buď, dost, že tak to svítí!«

Quies.

(Tom. Cannizzarovi po přečtení jeho knihy „Quies".)

Mír života a duše mír s ním též,
to slavné, harmonické znění zvonů,
jež hlásí stráním, nivám zvučná spěž,
podvečer v letního dne vonném sklonu,
tu tichou hudbu rozvlněných tonů,
jež v akkord mocný, poslední se valí,
jež chví se na horách a mlknou v dáli,
v té dnešní vřavě ten kde nalezneš?
Ty's našel jej, nechť tma kol všecko halí,
ty's klidný jako po svém Ave věž.

Literární polemiky.

Zní různá hesla, hlučí závod stran,
a nadšení i inkoust valem proudí,
sta papírových rozdává se ran,
zle pod nos hořící ta Troja čoudí,
a v sled přec každý podle sebe soudí.
Oč líp to, nech si každý pravdu svou,
ať vnukové si pravou naleznou,
a jestli ne — proč se to chumelilo?
Vše splyne v chaos minulosti mhou,
a jediné, co mluví — je tvé dílo.

Moudrost.

Co dal jsi lásce, nadarmo jsi nedal,
to, třeba po letech, se najde vždycky.
Kde pro právo jsi pravdy oštěp zvedal,
tam v posled bude vítěz rozum lidský
a zmatek splyne v souzvuk harmonicky.
Vztyč maják této pravdy v srdci svém,
živ oheň jeho ryzí krví svojí,
a budeš proti všemu, proti všem
stát obrněný v nekonečném boji —
pak tiše laur neb hrobu klid si vem!

Bubliny.

Bubliny pouštět jsem kdys viděl hocha
ze křehké třtiny v zlatý slunce vzduch,
můj Bože, ký to zázrak, pěny trocha
se stočí dechem v kouli, sterý kruh
v níž vzplane pásmem různobarvých duh!
To hračka dětí, ale mudrc ví,
že k bublinám je zapotřebí mýdla!
Mít mýdlo na vše — celé tajemství,
by místo špíny duše fantom zhlídla,
v němž ideal se v celé slávě stkví.

Siesta.

Již odlož rýč, zas klidu dnové kynou,
zas volá řeka, olšin chladný stín,
Pan sedmizvukou zas tě láká třtinou
a nymfa vodní chladných do hlubin,
kde zhaslo slunce tmavší nad rubín.
Dům známý kyne střechou pohostinnou . . .
Tak splývá život letos jako loni,
znám staré zvony, kterak v sluch mi zvoní,
znám jepic a much večer hudbu línou . . .
Tam jdu, že musím — ale s duší jinou!

Glossa k známému verši Hálkovu.

»Jen sevšednět mi nedej, Bože!« pěl
kdys básník nyní vámi zdeptán v prach;
já variant bych pohotově měl,
když zřím tu vřavu dnešní, na marách
kdy ideal i každý k němu vzmach.
»Víc snesu, Pane na nebesích, rád,
být oběť všeho, vlastních cílů kat,
své »já« jsem hotov na minimum stlačit,
jen jedno prosím, nech mne, kde jsem, stát,
a jednoho mne zachraň: sesprostačit.«

Okovy.

Je každý nesem. Různá jmena mají,
však jsou a tíží našich tužeb hráze,
ty růžemi se třeba oplétají,
chřest jejich neslyšíš, je neseš snáze,
však »volná volba« je tu planá frase.
Co zmůže, titane, mluv, proti nim
tvůj verš, tvá vůle, marný jest vše dým,
sám na svém loži když bdíš o samotě,
hřmí v zlekaný sluch tobě zoufalým
svým chřestem — Spi! — Nač dumat o životě?

Krajiny.

Jsou krajiny, jež mluví k srdci básní,
a jiné, které mluví prosou holou,
a v obou mohou žíti lidé šťastní
i ti, kdo prošli losu přísnou školou.
Jeť víchem slaměným i aureolou
tvá duše nad nimi, co lze v nich čísti
tu květné ráje a tam sprchlé listí,
tu příkré tesy, pažit měkký tam,
tu manu lásky, tam žluč nenávisti . . .
Kdo středem jich jdeš, volíš si to sám!

Dne 6. července.

Já do vzduchu si pouštím bubliny,
a právě dnes byl spálen mistr Jan;
již proklínám ty hříčky vteřiny,
víc rozmarů a snů svých nejsem pán,
kol hřmí a duní dějin ocean!
A v této změti, v tomto vlnobití,
čtu: Velká oběť jest jen pravé žití,
kdo oběti z nás malých schopen jest?
Nad hrstí jeho popele zřím chvíti
se v Rýně studem i zář věčných hvězd.

PAUSY.

CYKLUS PRVÝ.

Černá tůně.

Žala trávu vedle tůně,
sychravý byl den;
jak jí divně srdce stůně,
v očích jaký sen!

Vysoké kol stojí třtiny,
jimi táhne sten,
nad vlnami táhnou stíny,
sem tam chumáč pěn.

Tady splynou a tam hynou,
okamžiku plen,
v olší a vrb píseň línou
jedno splývá jen.

Její vzdech to! Jde tak z hloubi
k chumáči těch pěn
k olším, jež tůň černou vroubí
jako těžký sen.

Divý bol ji svírá, dusí,
nechá lnem být len,
dolů, dolů, musí, musí,
slyší z hloubky sten.

Zná ten kvil, jím sama stůně,
zná ten chumáč pěn . . .
S plachtou zbyl srp vedle tůně —
sychravý byl den.

———

V bezvětří.

Nehrab déle v popeli mé duše,
raděj zamysli se nad jiskrami,
z popele jež tančí směle vzhůru,
poslední než poslední tma zhltí
jejich ohňostroj ten okamžitý.
Řekni raděj: Slunce tady plálo,
velké slunce s barev gloriolou,
plálo tady s duhami všech tónů
odstínů všech, jež můž' dáti život,
věrný mag ten každé poesie,
a to slunce byla velká láska,
láska ku všem, k přírodě a žití.

Slunce, víš to, nemůž' uhasnouti,
zapadnout jen může na pár hodin,
druhého dne v slávě se zas vrátí,
slzy za ním již jsou hlasatelé
nové zory, nových jeho divů.

Proto nehrab v popeli mé duše,
že teď právě slunce zapadává;
vstane zase, otázka jest jiná,
zda je uzříš, zda mít schopnost budeš
ocenit je?

Ale ono vyjde.
Proto nehrab v popeli mé duše.

Píseň tuláka.

Šel jsem žitem zrajícím,
vzduchem bzučel zlatý brouk,
koukol s mákem plajícím
utrh' jsem si za klobouk.

Šel jsem polem jetele,
čtverlístek mi v oko pad' —
Štěstí? — Pro mne? — Nesměle
připjal jsem ho na kabát.

A když šel jsem ořeším,
pěknou hůl jsem uříz' tam —
Čím kdy srdce potěším,
to ví pán bůh sám!

Pohádka o zrnku prachu.

Ke kolébce básníka
slétly se kdys všecky Musy:
»S písní sladkou slavíka
těžkou tobě v světě chůzi
oslavíme svornou prací,
bys moh' v tiché resignaci
snášet všecky žití hrůzy!«

Úmysl byl krásný, žel,
nebýt všednosti a strachu!
Lidstva starý Azazel
v cestu navál zrnko prachu;
v pěvce vzletu, vzmachu, touze
malé zrnko, sluje nouze.
»Hraj si s ním, ó brachu!«

V mládí prvním nadšení
zdeptáš je, to není sporu,
v muže hrdém snažení
pod nohou ti vzroste v horu,

na lem se ti věsí křídel,
ucpe zdroj všech božských zřídel,
směšný jsi v svém malém vzdoru.

V posled snítka vavřínu!
Čím je v kalné žití strouze?
Ovije snad šedinu
v posměch vzletu, síle, touze!
Nad hrobem však, byt ten svěží
v lidstva zvěstech, balvan leží,
jenž tě zdrtil — Nouze!

Satyr v mříži zámeckého parku.

Hlavo, zdobným umem skutá,
rezem žlutá,
v mříži parku věrná stráž,
ve svém šklebu nepohnutá,
co mi povídáš?

Co's tu během času zřela?
Řada skvělá
kočárů když jela sem,
shrblé šíje, nízko čela
nachýlená v zem?

V pudru, cetkách, zlatohlavu,
v sluhů davu
viděla jsi, v kotlů vír
jak sklál vzdornou českou hlavu
holí mušketýr?

Zřela's, tiše skřípły mříže,
mladý kníže,
sotva prchly líbánky,
za šafářkou jak spěl blíže
parkem na kraj studánky?

Zřela's, kterak v chvíli slabé
mladý abbé
roztržitě kolem šel . .
slavík jásal v dumy Labe . . .
on svůj brevíř zapomněl!

Zřela's pánů direktorů
v smavém vzdoru
k zemi ponížený hřbet,
nesli účty plné sporů —
s dekrety šli zpět ?

Zřela's s šklebem stejným v líci
kočující
kejklíře sem táhnouti?
Zřela's davy zpívající
s korouhvemi o pouti?

Co teď, stará hlavo, vidíš?
Zda se stydíš
za svět? Rezem bohata
terčem hochů jsi a klidíš
bouchoře i pláňata!

Husopaska mladá kolem
kráčí polem
za svým stádem zpívajíc . . .
měsíc vzchází za topolem . . .
v něm se šklebíš víc a víc!

Spuštěny jsou žaluzie,
    šero kryje
chodby, síně, komnaty,
břečtan zdí se výše vije,
    jasmín bují s poupaty.

Arkýře kde okno blýská,
    časem píská
smutně flétna v noční tiš . . .
Kdo tam zaklet lká a stýská,
    zda to, masko, víš?

Hlavo, umem zdobným skutá,
    rezem žlutá,
v mříži parku věrná stráž,
ve svém šklebu nepohnutá,
    slzy v oku máš!

Lekce botanická.

Když znaví mne lidé, utýrá svět,
rád vždycky si najdu snět, list a květ;
tak prostě žijí, tak tiše!

Svůj mají rozpuk, svůj květ i svůj zmar,
svou tklivou vůni i barev svých žár,
ať sní, ať jásají v pýše!

Tu myslím, v kouzlu svých prostičkých vnad
ty z všeho tu žijí nejlépe snad,
příroda sama z nich dýše.

Co mají, rády všem podají v plen:
med včelám, motýlům, všem krásy sen
pít dají z azurné číše.

Jsou na polích, v mezích a podlesí,
ten mine je, druhý jich všimne si —
a svadnou, jak vzrostly, tiše.

Moudrost orientálská.

Potkat mladou krásnou dívku z rána,
hned je cesta tvoje kvítím stlána,
potkat ale hnusnou, starou babu,
jistě tebe stihne těžká rána.
Ale potkat krásnou dívku, v nebezpečí
osidlům je ctnost tvá v pospas dána.
Proto nejlíp zůstaň hezky doma
a při plné číši veleb Pána.

Dívka a sfinga.

(Stará rytina.)

Před potvorou s drápy stojí celá nahá,
sta otázek v zraku a prst na ústech,
nožka polo vzpjata, vidíš, v chůzi váhá,
útlým, pružným ňadrem chvěje tichý vzdech.

Patrně, to sebe k šelmě přirovnává,
stejný účes vidí, ňader stejný vzruch,
stejnou posu ženy, když se nechtíc vzdává;
stejná propast v obou, taje tentýž kruh.

Jedno jen ji mate. Jak své prsty zřela
průsvitné a s nehtů zdobou růžovou,
jásala by skoro. Chudák, zapomněla,
že ty její drápy v srdcích mužů jsou . . .

Dětská píseň o Řípu.

Obláček jak bílý,
peruť anděla,
co to k nám se z dálky chýlí
v okna setmělá?

V mlze, na obzoru
kraj kde jedna pláň,
co to za modravou horu
klene se jak báň?

Jak zvon obrovitý
leží na pláni,
co to za zvon mlhovitý,
kdo jím vyzvání?

Obláček ten bílý,
peruť anděla,
co se z daleka k nám chýlí
v okna setmělá,

To jest svatý Jiří,
Říp jest pod ním zvon,
v úhly všeho světa čtyři
volá jeho tón.

Do oken všem patří,
jeho zpěv jest hlas,
vlévá sílu, lásku bratří
srdcím zvadlým zas.

Volá v úhly čtyři,
v kraje světů všech,
v kruté boje, kol jež víří,
skalou stojí Čech!

———

Úspěch.

Nyní světem motýl úspěch vládne,
všecky květy jsou mu stejně vnadné,
tu se mihne, tam se kmitne, v letu svém
věru nevynechá růže žádné.
Barvou, třpytem dá se přilákat,
odletí, když květ se choulí, vadne.
Nad ním slunce pravá sláva jest
svítíc, když i motýl v bláto padne.

Madrigal.

Růže, růže, kde se vzaly?
Kouzlem přes noc vykvětly!
Každým květem, každým pukem
jistě ukryt bůžek malý
nebezpečným míří lukem
ve dne, v noci číhající,
ale nejvíc při měsíci,
při hvězd sladkém sousvětlí.

Nuže, nech jej, ať si střílí,
žijem pouze jedenkrát,
ať se skryje hošík drzý
v červený keř nebo bílý,
srdečko tvé najde brzy,
lístků střese na tvé kštice
tak, že, běda, nelze více
růže, líčka rozeznat!

Bída.

Kam jen kročíš, kam se hneš,
všady bída jest,
svoje dvéře otevřeš,
u všech stojí cest.

První dcera Satana,
jí podmanil svět,
hladová a sedrána,
chléb chce a ne vzlet.

Co s ní počnem? Kde jest lék,
proti ní kde zbraň?
Prošla celý lidský věk,
soucit před ní — laň.

A laň stále prchá dál,
bída za ní v ráz,
v dálce mizí ideal . . .
Bude soudcem čas.

Přejte lani okamžik
k zotavení jen,
unikne — Váš bude dík
splněn lidstva sen!

Žaponerie.

Ze bambusu jest holá lebka vyřezána,
zmijí ovinuta každá její strana;
v jedno oko hádě vniká, ostrý hřeb
druhým ven se plete a výš hlodá leb,
kde brouk zlatokřídlý, vážka namodralá
jak vdechnuta chví se, jakby v letu stála.
Jaký symbol! Hračka ta je kalamářem
koketujíc denně s pěvcem samotářem.
Myšlenka je hádě, dojem smysly vnikne,
v mozku odráží se, jed po tobě střikne,
v lebku zakousne se jako zmije dravá,
píseň — vážka, motýl dál již odletává . . .

Marnost nad marnost.

(Triptych ze starého gotického domu.)

Baron celý v zbroji v plátech železných,
po mnohých zde klečí bojích vítězných,
růženec pěst svírá, krotký jest a tich.

Z druhé strany biskup, jako by jel v seč,
kříž a škapulíř mu skrývá nahý meč.
»Ecclesiae miles« splývá z úst mu řeč.

V středu této divné dvojí skupiny
na lebce si hoví hošík, ze třtiny
do větrů si pouští pestré bubliny.

Šťastně milujícím.

Vše nyní patří vám. — Přírody velká kniha
s vším, co v ní plápolá, se chvěje, letí, míhá,
teď vám se podává,
dech její na souzvuk se s vaším dechem snoubí,
a hvězdná jak jí zář vám sny se noří z hloubi,
říš tajů mlhavá . . .

Teď dusné večery a vonná svěží jitra,
noc hvězdná, poledne, dnes, včera jako zítra
vše látkou básní jest,
vše studnou, zkad lze pít a lokat plné doušky,
Saiskými obrazy, zkad trhat lze vám roušky
a nestihne vás trest.

Tak pijte hltavě vteřinu po vteřině,
dál hoňte polibky! Ve starých olší stíně
se nezachvěje list,
tam v trávě šťavnaté květ divný roste z báje,
ve zlatém kalíšku, jenž ohněm rosy hraje,
lze jemu »Štěstí!« číst!

Polabině.

Smavý kraje lučin šťavnatých,
snivých olší, zadumaných bříz,
zlatých klasů, břehů travnatých,
stejně k duši mluvíš jako kdys
mládí moje dokud těkávalo
po tvých pláních, víla Labských vln
pokud v hustém rákosí si hrálo,
z vlčích máků, jetele se smálo,
vzhled tvůj, jako tenkrát, čarupln!
Mír a ticho ze všad na mne dýchá
Mizí ješitnost a marná pýcha,
v klidných liniích tvých obzorů
kane v duši harmonie tichá . . .
Bez pout, okovů, jha, bez vzdoru
jak tvé vlny plynou volně chvíle,
život usnul v stálém zápasu,
cit, vrak, ten se ovšem minul cíle
znechuceném žití po kvasu,
pouze něha zbývá z něho měkká
jako v slunci tichá spící řeka . . .

*

Siesta v září.

V kraj hledím akatových listů mříží.
Pode mnou kroky . . . venkované blíží
se z nedělní mše. Ticho svátku kolem
nad lány řepy i nad mladým polem,
jen s jezu hučí to, však z dálky jako v snění.
Cos cítím jako velké políbení
na celém kraji, který mírem dýše,
Teď černý motýl přiletěl sem tiše,
lem křídel žlutý má a na jeteli
se houpá u mé hlavy — prch' a celý
v dál obzor pln je lahody a smutku.

Tu cítím plně, jsem a dýchám v skutku.

Jeseň.

Jeseň mrzutá jest bába stará,
jde k nám v loktuši par šedivých,
bajkou jsou jí upomínky jara
a jak přežilý zní její smích!
Bylo to, ach, bylo!
co se sladce snilo,
když se první skřivan k nebi zdvih'!

Nemá slunce, však má číši vína,
ráda zavdá si, spíť slunce v něm,
dobře ví, že upomínka líná,
letí zpátky v mládí motýlem.
Bylo to, ach bylo!
vše, proč srdce bilo,
škoda, že to bylo — sladkým snem!

A přec vítej, dobrá bábo stará,
nějak bylo, nějak bude již,
dokud svěží krev nám v žilách hárá,
dokud tvoje krouží plná číš!
Bylo to, ach, bylo!
Bábou jsi dnes, vílo,
ale srdce, srdce tíhne výš!

Všední život.

Dny vidím růsti, dny umírat vidím,
zřím v tahy dobrým i ničemným lidím,
zřím květ i peň,
knot, pochodeň,
všední to žeň —
co ze všeho naposled sklidím?

Že všední? — Není! To nevěřím přece,
na pohled stejné jsou vždy vlny v řece,
týž strom i mech,
týž mračen spěch,
týž větrů dech,
týž zápas můj, ujít z té klece.

Však na pohled jen to stejné být zdá se,
a vždy tě to v nové překvapí kráse.
Zda všední jest
táž záře hvězd,
či u tvých cest
květ čekanky v rosné své řase?

Den každý je nitkou v šedé té přízi,
leč pod ní tvé srdce buď dětské a ryzí,
jen vřelý buď cit,
jímž vše chceš pít,
milovat, žít,
a všednost rázem ti zmizí.

Causerie večerní.

»Tak mluvme zase jednou o umění.
Zas lilje plynu nad námi se kývá
a z dola řeka přitlumeně zpívá,
je sladká chvíle snění!«

— »Ne, mluvme raděj o otázkách mody,
vždyť samo umění dnes jejich služka,
kdys bohyně, je černých stínů družka,
jak v nich v něm není shody!«

— »Ne, mluvme raději o světa běhu,
o politice!« — »Ach, to špatná latka!
Líp zazní věru šampaňského zátka
v pěn perlícím se sněhu.«

— »Ne, mluvme o sobě, co jsme kdys chtěli,
kam létli jsme, kde jsme dnes ztroskotání,
co začnem ještě, dřív než v umírání
by rtové oněměli?«

— »Ne, mluvme o dětech svých, v těch
je všecko,
i minulost, i celé příští naše,
jeť pevný břeh, jejž míjí vlny plaše,
vždy usmívavé děcko!«

A bylo ticho náhle. — Všichni snili . . .
Jen lilje plynu nad námi se kývá,
a z hloubi řeka přitlumeně zpívá —
a víc jsme nemluvili!

ZPĚT I V PŘED.

(1876—1896.)

Sen.

Rozlétla se má duše
po hvězdných výšinách
a hlava má se leskla
v šedinách

Já v světlo věčné zíral
vášněmi nespoután,
a v tiché slasti čekal,
až pokyne mi Pán.

Již za mnou život celý
i lomoz boje ztich',
jen odlesk všeho planul
mi na skráních.

Já kmet byl s vůlí děcka
a s myslí věřící
a slza vroucích díků
mi stékla po líci.

Jak setřít chci ji dolů,
v tom byl jsem probuzen,
a na perutích ticha
 můj prch' sen.

V mé nitro staré boje
zní plným ohlasem
a chvěji se a hynu
 před žití zápasem.

Má vůle otrávena,
sny moje pouhý klam —
jak možno, abych dospěl
 k šedinám?

První vráska.

Byl v jeseni den chmurný,
po noci probdělé
když sobě první vrásku
jsem našel na čele.

Zda smrt až vpíše jemu
svou vrásku poslední —
zda zajásá mé srdce?
Zda se mi rozední?

Fragmenty kosmické.

I.

Noc trapná, zdálo se mi,
že jakýs demon zlý uchvátil naši zemi
a vlek ji prostorem až k nebes zápraží
a tam ji přivázal jak těžké závaží
k hodinám Věčnosti!

Však hrozný její Osud
strh' poznovu ji v staré koleje . . .
Já vzbudil se a ona letí posud —
Kam dospěje?

— — —

II.

Vím již, čím jste hvězdy! Vaše záře smavá
jest jen zlatý písek, Smrt jejž přesypává.

Na Věčnosti břehu, zřel jsem ji, jak leží,
a jak z rukou jejích hvězdný písek běží.

Miliony let již trvá hračka její,
stále drahou tichou nebem hvězdy spějí.

Spějí do bezedna, v noci propast mračnou
k ránu dopadají, večer znova začnou.

Tak Smrt od věčnosti pouští je a chytá,
bude ale, tušim, brzy hry té syta.

A co, ptáš se, potom za hračku si zvolí?
Věru, o tom dále přemýšlet mne bolí.

V šťastné chvíli.

V mé srdce štěstí vstoupilo
tak z ticha, z nenadání,
tak jako anděl nad děckem
když bílou peruť sklání.

A mělo matky drahou tvář,
když v ret mne políbilo —
a mně se zdálo, před časy
že u mne doma bylo!

V tuše jeseně.

Jak sladko v léta parné chvíli,
kdy vášeň kypí, bouří duch,
si vzpomenout na jeseň chladnou,
kdy mlkne háj a květy vadnou,
kdy místo ptactva mlhy pílí
přes žloutnoucí a tichý luh.

Ó myšlenka ta v život dýše
jak andělský zpěv Bethlema!
Tam kyne mír a úkoj v stínu,
tu život vře a pln jest činů —
Ó šťasten, kdo smí z jedné číše
se opojiti oběma!

Na strništi.

Zas vítr od severu
se rozlet' po strništi,
a v pavučinách rosa
se jako slzy blýští.

Po ztuhlé, holé zemi
se plazí svlačec svadlý,
již s něho větru dechem
kalíšky mnohé spadly.

Ba spadly a teď větrem
kol hlavy mojí pádí
a s nimi dávní snové
z dob ztraceného mládí.

A letí kol mé hlavy,
bůh sám ví, kde jsou doma,
a sotva v duši sáhnou
a k písni pohnou rtoma.

Teď podzim píseň pěje
a každý si jí všimne,
a smutno, chladno v srdci,
kde na chvilku jen zdřimne.

Ta počne na strništi
a rozželí se v háji,
a sotva najdeš srdce,
jež celou vyzpívá ji.

A kdyby vyzpívalo,
již neví v době příští,
že mlhy na obzoru
a větry na strništi.

Malý román.

I.

Zda oceanu, jenž spí v luny svitu,
můž' krásy přidat píseň básníkova?
Tak při pohledu na tebe má slova
mrou bez ohlasu na vlnách mých citů.
Má bytost vášní v sobě rozdělena,
dnes nadšena a zítra zoufající,
dnes hořký úsměv, zítra slzu v líci —
ty vždycky tichá, vždycky žehnající,
ty s celým srdcem žena!

Ne za přátelství, za útěchy manu,
za ducha tvého hloubku čaruplnou,
kde perla vstříc mi každou kyne vlnou,
ne za zář tvého ducha, kterým planu,
ne za soucit, jenž se mnou všecko cítí,
ne za tvůj úsměv sladký, čarosmavý,
ne za tvé skráně vonný vlas a tmavý,
ne za tvůj pohled, jenž mně »miluj!« praví —
já za víc děkuji ti!

Jak chmurná sfinx teď stojí život u mne,
své otázky v tvář moji vrhá s šklebem,
však nelekám se! Komu slzy chlebem
a přítelem jest ticho noci dumné,
ten zapomněl snů o štěstí a slávě . . .
Již v boj se vrhám vědom svojí síly,
již z ňader trhám pochybnosti býlí,
vždyť vím, vždyť vím, že tvoje ústa schýlí
se k mojí mrtvé hlavě.

II.

Ne, v družném kruhu, v němž duch vína
a radost vstoupá z poháru,
kde všecko duše zapomíná
a tone v moři rozmaru;

Ne, dívčí náruč v bouřném vznětu
když k srdci blíž mne přivine
a hlava mdlá se z palných retů
ku nahým ňadrům pošine:

Leč v nocích, démon zla když skrývá
mne v svoji peruť tajemnou,
když bezúčelnost světa zívá
jak veliký hrob nade mnou;

Když z duše mizí Bůh a víra
před šklebnou modlou zoufání,
když na jazyku žluč se sbírá
a studený pot na skráni;

Jen tu mé duši, v umdlévání
když krouží nad svou mohylou,
buď modlitbou tvé vzpomínání
a láska tvoje posilou!

III

Vše opouští mne, i ten suchý květ,
jejž utrhla mi kdysi ruka tvá
v ten krásný čas, kdy jarem luh se smál
a láskou život, setlel docela;
a z prstenu, jenž v chvíli soumraku
kdys na mou ruku s tvého prstu sjel,
a duši tvoji snoubil s duší mou,
dnes najednou mně kámen vypadnul,
a tmavou kadeř, v které viděl jsem
třpyt blažených dnů zářit v budoucnost,
tu v chvíli zlé jsem jednou spálil sám.
Vše opouští mne — jedno zbylo jen,
co poesií lidé v žití zvou,
já ale smutkem, který pláče ze sna.

IV.

(Po 22ti letech).

Mé rty se k tvojí neschýlily hlavě,
já v dálce dlel a sama v nemocnici
ty's umírala bědná, zoufající,
list svátý vichrem v jiných listů vřavě.
Šel život přes tě jak přes jiných řady,
já nezapomněl, k listu sežloutlému
se chýlím dnes a žehnám srdci tvému
dnes hrdý stejně, odříkati všemu
jak tenkrát byl jsem mladý.

V Šeolu stíny za tebou se hroužím,
ty drahá ztracená, a žehnám tobě!
Měl sílu jsem — dnes podlehává zlobě,
měl naděj jsem — dnes po hřbitovu toužím.
Dni minulé se letem snují v hlavě,
jen to mi líto z celé této pouti,
že jak jsem přál si — to mne nejvíc rmoutí —
ty živa nemohla's svou přivinouti
ku mojí mrtvé hlavě!

Sám divím se . . .

Sám divím se, že věnec, jejž mi splítá
z ostrého hloží zloba kolem čela,
krvavou hvězdou nadšenosti zkvítá . . .
To lepší část mé duše temnem kmitá
jak hvězda, která v noci s dráhy sjela
a v pádu se dna oceanu chytá . . .

Intermezzo noční.

I.

Slétly zase k mému loži,
slétly hravým spěchem,
svatojanských mušek tancem,
bílých růží dechem.

Cítím, jak se na mých víčkách
jejich křídla chvějí,
kloní se jak mroucí květy
k mrtvých obličeji.

Znám vás, mojí lásky snové,
žel, že jsem vás bájil,
pro vás teď mé oči v slzách,
srdce tluk se ztajil,

Moje žití pouze kámen
v moři zapomnění,
jděte, vás by oslepilo
ostré světlo denní!

Rychle v mlhu rozplyňte se
jako rosa v kvítí,
ať mi aspoň v smutný život
tichý lesk váš svítí!

Vlny jdou a hvězdy hasnou,
listí opadává . . .
Proč bych nekles' do náruče
tobě, noci tmavá?!

II.

Ó noci, noci tajemná,
co dýše z tvojí hloubi,
že slast a bolest vzájemná
se v duši mojí snoubí?

Či příbuzny jsou stíny tvé
všem stínům duše mojí?
či z hlubin tvých mne kdosi zve
k věčného míru zdroji?

Můj dech kdes bloudí v nebesku,
kde stane, ani neví,
ve luny bledém pablesku
poslouchá duchů zpěvy.

A cítí, jejich ohlasy
že utkvěly mu v duši,
a zhrdne žití zápasy
a věčný život — tuší!

U Labe.

Jak ty vlny kalné tekou
dnové moji bez proměny,
zřídka jen že bleskne nocí
měsíc lásky zamlžený.

Ach, vy vlny, labské vlny,
což jste se tak rozšuměly?
Vy plynete vždycky spolu,
já jdu žitím osamělý!

Šuměly jste ve sny děcka,
muž teď stojí na pobřeží,
staré rány — stále pálí,
nové vlny — dále běží.

Omnia mea . . .

Již vzpomínám si. — Táhlo k půlnoci,
když rozum zaspal, hlídač nedbalý,
tu z hlavy mé se rázem vyřítily
vše myšlenky, sny, touhy, obrazy,
jež bušily na bránu spánků mých
a jež jsem posud vůlí ovládal,
to divý shon a zmatek šílený!
Ty jedny na své pléci hermelín,
ve očích blesky, hvězdy na čele,
ty nahé opět, sotva zakrýval
je velikosti vlastní plachý stud,
ty jak bacchantky pološílené,
jichž bujných forem luzné obrysy
vlas rozpoutaný v divé orgii
neb thyrsu haluz tajit nedovedly,
ty zase jako mrtvé nevěsty,
jimž nevinnosti svěží lilije
na bílé růže v líčku změněny,
ty s tváří děcka hravě líbeznou,
ty s hrůzným obličejem Gorgony,
ty, které sluncem v život svítí nám,
i ty, jež tiše provází náš krok
jak úsměv lásky, matky modlitba.

Za nimi spěla havěť mojich snů,
ty jako včely, jako motýli,
ty jako pestří, zlatí kolibříci,
létací jiskry krajin tropických,
sny růžové, jež druhdy splodila
na lůžku lásky Mladost s Rozkoší,
a ty zas děti z lůžka Bolesti,
jichž matkou Nouze, otcem Zoufalství,
ty všecky rojily se z doupat svých,
za nimi vášní pestrá směsice:
had Závisti, škorpion Sobectví
a naposled i Nudy ropucha.
Pak všecky tajné hlubin záchvěvy,
v nichž ukrývá se Promethea vzdor
i nářky Hamleta, sny, vidění,
ta velká otázka, již Psyche zvem.
Pak zemí obrazy, které jsem viděl
i neviděl, a moře, ledovce,
Noc, Chaos, Věčnost, Smrt a Mlčení!

Tak valily se v ruchu vířivém
kol hlavy mé, až jedna myšlenka
se šklebící jak bosý proletář,
jenž na prahu spí panských paláců,
by v pomsty den měl ku odvetě blíž,
šla k mému rozumu, jenž posud spal,
jej zburcovala drzým smíchem svým,
a vyrvala mu žezlo rozvahy
a tepala jej, rozum ubohý
že svíjel se pod krupobitím ran
jak v Homérově písni zářící
pod Odyssea žezlem Thersites.
Smích ostatních zněl v bujný všechněch ryk.

I vrátil se můj rozum ubohý
v mou hlavu — našel tmavou klenbu jen
tak prázdnou, pustou, smrtí zející
jak vyloupenou hrobku královskou,
jen vzadu tam, hle, pavouk Zoufalství
v své zlomyslné práci neustal,
tkal dál svou síť a v ní, hle, chvěla se
stříbrná muška — poesie má.

To viděl on a hořce zaplakal . . .

V mé okno bleskl jitra červánek,
já vzbudil se . . .

Co sen, co skutečnost?

Mrtvé lásce.

Tvá duše hvězda v šeru bílá
se mlhou večer zachvěla,
a mně se zdálo v chvíli této,
že na mne ty jsi vzpomněla.

Tak tázal jsem se v den tvé smrti,
tak ptám se nyní po letech,
když první hvězda bleskne mlhou,
když srdcem táhne starý vzdech.

Však v ráji dnes již moje láska
je tobě temnou pověstí . . .
A Bůh? — Sny štěstí mého skončil
a přidal mi jen bolestí!

Hymny.

Diripuisti vincula mea!
Žalm.

I.

Já pil jsem z poháru světa!
Teď, vlny jeho moří v duši
a jeho slunce v očích,
zvěstuji v této jásavé písni
život věčný!

Já pil jsem z poháru světa!
Dýchal jsem vůni všech jeho květů,
propastí plul jsem blankytných nebes,
rozlomil pečeť všech tajů
a střásaje s šatů svých jiskry hvězd
jsem zajásal: Ó matko!
Ó přírodo, dík za vše!
Za proud ohně,
jenž v blescích mračen tajné má zdroje,
jenž v slunci zářném věčný svůj krb má,
jenž barví nachem červánků vlny,
jenž moři žehná paprskem zlatým
moři, kde bují perla,
zemi, kde zraje broskev,

jenž vlívá zlato své do zrnka révy
a z révy v pohár
z poháru v duši
a z duše kypí
v hymnické zpěvy!
Za ten proud ohně děkuji tobě,
jehož rudým jazykem
přivolán vítr
rozmáchne křídla,
by v světa úhly
roznes' můj popel
na tvou hruď, matko,
by jeho teplem
se živil sosny mohutný kořen
neb genziany květ, jenž mezi listím
se kmitne jako vějíře proužky
modré dívčí oko.

Dík tobě, matko,
neb tys, jak soucitná Magdalena
nad mou skrání
rozbila drahou vásu nadšení
a vylila balsám poesie na mne,
můj dík, ó matko!

Já pil jsem z poháru světa!
Tou silou strhám těsné desky rakve.
opojen předtuchou věčného života
zajásám světu:
Hle toto slunce,
jež vstává nad mým hrobem, to jest mojí
pochodní pohřbu!

Hle, tento skřivan,
jenž nad mou rakví
vznes' v jásotu své osluněné křídlo,
to jest má píseň!
Hle, růže bledá, která jarem zkvete
na rovu mém, toť moje
k všem láska!

———

II.

Sem v hor divokou skrýši,
ó duchu světa,
bych blíž měl k tobě,
jsem vystoup' z páry údolů, tmy lesů
přes tesy, přes balvany,
jež trčely mi v cestu, zkamenělá města,
i přes divoký ručej,
jenž věčným sněhem živen
ve kaskad šumném tanci
tká duhy v slunci na skal šikmé hroty
a s černých jejich štítů basaltových
se valí v hloubi deštěm brilliantův,
kde pouze orel,
tvá myšlenka,
ve mrtvé tiši krouží jako symbol
věčného žití.
Jsem vystoup', abych vypil
ten hořký kalich žluče, pohrdání,
jímž otráven můj život!

Jsem znaven, znaven, znaven!
Chtěl bych se vznésti nad pláně a hory,
nad hvozdy, nad oblaka,
bych blíž moh' patřit v odvěké tvé dílo,
jež tebe neunaví,
jak nás znavuje život!

Chtěl viděti bych z blízka
lem tvého pláště, nad skal zdrané témě
když růže červánků kol rozsypává
neb v řeky když tvá ruka
zapouští lunu jak stříbrnou harfu,
by vlny v běhu bušíce jí v struny
v nymf chorovody smutné
svou zajásaly šumnou threnodii!
Chtěl vidět bych tě z blízka když i zemí třeseš,
a v trosky měst jak číši svého hněvu
vyléváš bouřné moře,
snad pochopil bych potom,
ký osud můj zde ve všem,
jak malý jsem a bídný,
ach, malý!

Leč pokud mohu a smím cítit krásu,
ať v přírodě či v ženě,
jsem tobě aspoň v něčem z dálky blízký,
tobě, jenž krásu tvoříš,
jenž dal's mi tolik síly,
tě chápat a se těšit
z všech divů kolem,
jenž dovolil's, by mohla
se příroda tvá volná
v své velkolepé kráse
zrcadlit v mojich písních.
Pak nejsem sám a bídný,
já za slovo tě beru,
moh's učinit mne zvěří
a zamknouti mně trojí pod pečetí
vše kosmu divy
i krásu ženy
s umění kouzlem!

Ty's dopřál mi — já nevím, zdali v lásce,
či z ironie božství svrchované,
ty servat pečetě
a chápati
a chtít!
Tož strpět musíš, duchu,
že za všecko, zač jiný klne tobě
a reptá v marném vzdoru,
když nedovede smířit ducha s hmotou,
kentaura s hypogrifem,
že já děkuji tobě
i tlukem svého srdce
i jiskrou svého oka
i rhytmů svojich jásající hymnou!

»Dante«.

Kdys prací znaven, přemýšlením zmdlen
jsem vyšel na břeh moře za město,
zřel člunů řadu přivázaných zde,
a náhodou jsem do jednoho vstoup',
jenž »Dante« napsáno měl na přídě.
A gondolier byl jak Charon kmet.
ni slova neřekl a jeli jsme.
Ó sugesce, jež s nesmrtelným jmenem
se pojíš hned — vše setmělo se kol,
břeh zdál se v skály růsti s obou stran,
a oblouk mostu byl jak černá brána
do pekelných se kruhů tratící.
Vše v mlhách kol a vlny kalné byly
a gondolier veslem tepal proud,
jenž zdál se z žluče být a krve, slzí.
Tak byla sugesce má hluboká,
že každou chvíli jsem již očekával
u města Dita valy pochmurné
se známým rudých ohňů signalem
a příšernými zjevy Furií,
a věže města, dlouhou oklikou

kam nazpět jsme se zvolna blížili,
se zdály nasvědčovat mojí tuše.
V tom »Země!« stařec děl — já leknul se.
»Jak země, země?« udiven se ptal,
»já čekal peklo« — s drsným šklebem v tváři
mi odpověděl starý přívozník:
»V tom velký rozdíl, pane, nevidím!«

Starý obraz.

Ve chmurné jizbě, v celi klášterní,
kam slunce mdlý svit zapad' mřížemi,
stůl velký pokryt černým suknem stál
a na něm nahá žena ležela.
Ta´žena spala, bujným ručejem
přes mramor plecí zlatý splýval vlas,
a černý mnich stál nad ní jako stín,
na boky její nahé, kvetoucí
si knihu položil a čet' a čet' . . .
Co četl as? Jak pusta byla zem
a od počátku bylo slovo pouze,
čet' o ráji, a stromu poznání,
čet' o potopě a čet o Sodomě,
čet' Boha soud nad touto nahou ženou?
A ona spala, moh' jsi vidět krev,
jak táhla tenkou spletí modrých žil,
jak vřela v spánku zlatem nahnědlým
a zvedala prs v sladkém oddýchání.
Mnich stále čet' — a venku ruch a shon
a kroky z dálky, zvonu hlasný třesk
na hory volá. — Je to soudu hlas?

*

Ó umělče, jenž nad svůj ideal
bdíš do noci v svou dumu pohřížen,
zda nejsi jak ten holohlavý mnich?
Čteš ustavičně — kolem život bouří
čteš dál a dál, zní hóry, soudu hlas,
ty's nedočet' — a žena — ta spí dál.

JEŠTĚ DVANÁCT
SONETŮ SAMOTÁŘE.

(1896.)

I.

Hloub a výš.

Do hloubky kovkop za démantem spěje
do vzduchu stuchlého, kde kahan blíká,
jak oko krhavé, kde vlhkost stříká
v tvář se stěn, ruda jichž se mokrem skvěje.

Do výšky větroplavec čaroděje
se letem vznáší výš, kde skřivan zniká,
změť mraků pod sebou, v nichž blesk se smýká,
van ostrý z chladu hvězd co v tvář mu věje.

Ten hloub se tratí v blankyt, onen v dýmy,
a jaký velký prostor mezi nimi,
jak bratři oba v snaze jsou i v práci.

Co výš, co hloub, kde mezi nimi střed?
Ráz větru vraždí jako plynů jed,
kdo více vyhrává, kdo více ztrácí?

II.

Parmské fialky.

Oč tmavší jste a vonnější a větší,
již skoro maceškám se podobáte,
jak démant v tmavém oku slzu máte,
v chlad naší zimy, do vichru, jenž ječí.

K nám dopravené zahradníka péčí
ve manšety se z krajek oblékáte,
a jihu půvab, jeho slunce zlaté
se vaším dechem naší mlze vděčí.

Ve sálech, pestrý karneval kde jásá
na ňadrech dám, ve útlé ručce mnohé
své exotické střete v pospas vnady,

Však víc mne jímá našich prostých krása,
jež nabízí nám dítě bosonohé
v dubnové pršce. Víme, jaro tady.

III.

Filosofie naší lepší společnosti.

To není dávno, dobrá moje známá,
člen lepší naší zlaté společnosti,
mi vykládala s celou výmluvností
— tak ještě smýšlí mnohý jak ta dáma —

Že život celkem není tak zlé drama,
když básníky a umělce nám hostí,
již tvoří krásu — třeba hryzli kosti,
a svět že celkem krásné panorama.

A dobře tak, že umělci ti milí
o kůrku v boji, ona ví to přeci,
že v přepychu by tolik netvořili.

Tu napadl mi ten slavíček milý,
kterému, aby lépe zpíval v kleci,
prý žhavým drátem oči vypálili.

IV.

Myšlenky.

Jsou ovšem všech jak boží vzduch, jak voda,
kdo první řek' a poslední kdo řekne?
Jich byly spousty vysloveny pěkné,
a snadno můž' být mezi nimi shoda.

Ta doušek pramenitý v číši podá,
ta bleskne motýlem, ta vosou sekne,
ta orlem povzletí a psem ta štěkne,
ta epigram jest, ona hvězdná óda.

Ač jmění všech jsou, přece každá nese
na čele známku svého otce prvou,
jak svatosti sled, jenž se nevymaže,

Ať úpí, jásá, modlí se neb káže,
v ní kletba, před kterou se zloděj třese;
tam démant byla — u něho jest mrvou.

V.

Svědci.

Řad přísných svědků dumy moje hlídá,
jak svědomí mé před mé duše zrakem
vždy stojí, lehký ať se vznesu ptákem,
ať zkrušeného do prachu rve bída.

Hled na ně za tisíc mi kritik vydá,
dnes vzpruhou duchu jsou a zítra tlakem
a mírou vždycky, aby ani mákem
se z dráhy nesmekla mé loďky přída.

Let řadu žijem spolu. Víc jich stále,
a přísnější vždy proto moje práce,
můj úsměv řidší, v čele hlubší rýhy.

Jich dav mne učí, spokojen být v mále.
Žehnány buďte něhou resignace,
má druži přísná, nejlepší — ó knihy!

VI.

Jdou lidé spat . . .

(Pendant k Sládkovu sonetu: »Lidé se budí«.)

Jdou lidé spat — ó budiž jim to přáno,
to lázeň tepla, měkkosti a něhy,
kam slot a zloby nevrážejí šlehy,
toť opium, moc jehož trvá v ráno.

Jdou lidé spat — co sladkých dum tu stkáno!
Jak mizí v dálku skutečnosti břehy,
jak ukájí se sterých vášní žehy!
Buď velebena, snů edenská mano!

Jdou lidé spat. — Proč této sladké vládě
jen umělec se, jak jen možná, vzpouzí,
či lepšího cos najít můž' v své práci?

V sled podlehne i on snu sladké vnadě;
leč myslitel přec znovu rád se vzbouzí —
Sen žití zradou jest, proč žití ztrácí?

VII.

Kohout v městě.

Jak na venkově vesele jsem vítal
tu jeho polnici, jež chmury jitra
svým plesem strhla, ohlas mého nitra,
v němž sterý boj tmy se světlem jsem splítal.

Na loži bez snů dlouho jsem se zmítal,
kam sofismat mne vrhnula léč chytrá,
co rvalo dnes mne, co rvát bude zítra,
v tom zapěl on a já se břehu chytal.

Po letech v městě, kde jen vzal se tady,
přes oprejskané střechy v ulic hroby
zní jeho třepící a břeskná nota.

Pod ní se chvějí ríms a štítů řady,
mně z duše padá těžké pouto mdloby:
Zdráv bratře, jenž mne voláš do života!

VIII.

Vánoce smutných.

Když děti radují se kolem stromu,
jenž hoří v světlech, proč vždy v této chvíli
myšlenka moje, poutník zabloudilý,
u skalných těká, opuštěných lomů,

Kde vichr hýká, aniž neví komu,
u hřbitovních zdí, kde jen sýček kvílí,
kde po tmě hluché beze směru pílí
ti, kteří nevědí, kam jíti domů.

Však srdce jsou, jež přes tu radost malých,
jíž svědci jsou a všem ji přejí ráda,
se cítí dvakrát děsně osiřelá.

Dne toho nejtrpčí svůj pijí kalich,
a k oknům zamrzlým svá tisknou čela,
kam jako venku sníh tak hustě padá.

IX.

Šeptáno do ucha.

Když ruce jsme a duše sobě dali,
když vše nám ničím, co jest bez nás tady,
když bez druhého nemá žití vnady,
proč mezi námi tichý ten boj stálý?

Je pravda, moc nám svět a lidé vzali,
my zakusili hořké býlí zrady,
jak ptáci tiskli hlavy dohromady,
proč mezi námi tichý ten boj stálý?

A víme, přece v nás jen síly kotva,
jsme ztraceni, když sebe opustíme,
jen v nás je »jistě«, kolem samé »sotva«.

Proč zasyčí had, který dole dříme,
a jedem svým nám čisté nebe zkalí,
když ruce jsme a duše sobě dali?

X.

Mlhavá neděle.

Jest blízko před vánoci. Doma sám
rok minulý v své paměti zas vážím,
oasu v jeho pustině se snažím
najíti darmo. Vše propadá tmám;

Jak venku v duši. Kudy teď a kam?
Vše cesty zaváty jsou, všude vrážím
na skály netečnosti, mozku, pažím
zas nové boje kynou tu i tam.

Též jindy kynuly. Já přes ně hravě
se přehoup', — něco chybí, křídla mládí
i zrak, jenž všecko nyní vidí tmavě.

Jen bílá ruka jednu strunu ladí,
však brzy klesá nachýlená k hlavě,
jež vzpomíná, s kým jsme se měli rádi!

XI.

Svému sonetu.

Již všecko řek' jsi světu, milý brachu,
vzruch mládí, jara puk i lásky plání,
sny hrdé krásy, děs i záchvěv strachu,
boj o skývu i mozol v hrubé dlani;

Tu dumnou elegii našich plání,
pouť genia, jenž smýká křídla v prachu,
vzlet andělský do safíru a nachu,
teď ztichni! — Dlouhé nudí umírání.

Háv měnil's i svůj tanec podle střihu
ať doby již či vyvolené látky,
svým rhytmem trojí naplnil jsi knihu.

Tož ztichni! Slední žampaňského zátka
již buchla k stropu, zadními, hle, vrátky
se šourá Smrt — jak ty, vše béře zkrátka.

XII.

Poslední.

Ach, přestat v čas, jest pravé umění!
Já napsal to kdys, dnes to plně cítím,
skráň Apoll svěžím věnčí si jen kvítím,
když v zraku, v číši tryská nadšení!

Dlaň schromil bych, jež ve strun bouření
by v nový chtěla jít boj s vlnobitím
mé zmdlené duše, klidně s vlků vytím
číš slední prázdním, tu číš loučení!

Ne žebrat o soucit a o potlesk,
já stát chci hrdý klidně pod stožárem,
až s rachotem jej do vln srazí blesk.

A vzepnou-li se za mnou jedny ruce,
já vím, čí budou. — Proto žádný stesk,
číš pukla — snad jsem ťuk' si příliš prudce.

— — — —

PAUSY.

CYKLUS DRUHÝ.

Tucha probuzení.

Spal jsem jako v zimě les
    sněhem zapadlý,
u kořenů mech i vřes
    uvadlý.
Spal jsem dlouho — dlouhá zima
a v té se to sladce dřímá.

Skřípla větev nárazem
    vichrů severních,
a já střásal v sirou zem
    sníh a sníh.
Křikl pták, to havran lačný,
šedými jenž letěl mračny.

Nebyla to vesny báj
    ani o ní sen,
čím se zachvěl kolem háj
    rozrušen,
náhoda jen malá, všední,
která střásá listí slední.

A přec života v tom zvěst,
budiž za tu dík!
já zřel v chladnou záři hvězd
okamžik,
leč v tom jednom již jsem cítil
mízy proud, jenž v kmen se řítil.

— — —

Samé hračky.

Samé hračky z filigranu,
světy ne, jen odlesk hvězd,
víc však nechci starou ránu
na tržiště světa nést.

Hračky jen pro etažerku,
bibeloty, chcešli tak,
laciných jen hrstka šperků,
aspoň neoslní zrak.

Pod lupou však onyx rytý
znalci mistra vyzradí.
Mnohdy víc než sosen štíty
tají tiché kapradí.

Děti jdou spát . . .

Mé děti denně jedno za druhým
jdou večer, aby dobrou noc mi daly.
Tu vázne péro, umlkává rým,
tu jasně zřím,
můj celý veliký svět jak jest malý!

Ta nejstarší má »Marta pečlivá«
jde vážně, v modrém oku jakous dumu,
žert nový sotva Evča ukrývá
půl stydlivá,
půl čtveračivá ve svém nerozumu.

A naposled se hoch můj šourá sem
tak naivně, pln jistoty a klidu . . .
Nač, Bože, víc chtít býti šťasten,
kde život snem,
v němž denně svoji uspáváme bídu?

Jdou děti spat a jejich polibek
na čelo, ústa tak podivně hřeje,
na sprchlý trs jak slét' by motýlek . . .
ve větru vztek —
A náhle mír . . . Co se to jenom děje?

---

*

Blaho — smutek.

Smutek líně teče řekou,
blaho jest jen okamžik,
pavučiny, dny se vlekou,
ale za ně — budiž dík!

Pouze z okamžiků příze
setkat celý žití háv
tajemství jest, v mládí míze
jsi mu bližší, pokud zdráv.

Pak to vázne zvolna, zvolna
smutku vždy víc, blaha míň,
a jen upomínka bolná
zasedá v tvých kvasů síň.

A je konec — zmizí blaho,
přeslechnutý pěvcem rým,
s bohem tucho, s bohem snaho,
a jen smutek nade vším!

Kdos v noci zpíval . . .

Kdos v noci zpíval na ulici
a byl to měkký, ženský hlas,
do mlh nad římsy, lomenici
se divně chvěl a třás',
jak rty by po polibcích práhly,
ó, byl v něm smutek neobsáhlý!

Nad prací svou jsem prodlel dlouho,
v můj nepokoj a v noc mých dum
tys vstala v něm, ó první touho,
šla's v ústrety mým snům,
leč kam tvé božské nožky sáhly,
ach, to byl smutek neobsáhlý!

Znik' v mlze zpěv a ve tmě kdesi.
Pod plynem chvějným sedím sám . .
zřím v lásce rozvlněné lesy,
nač, Bože vzpomínám?
Sny všecky za tou písní táhly
a zbyl jen smutek neobsáhlý!

Symposion.

V době mládí s druhy veselými
číš jsem prázdnil, růže ve vlasech,
mnohá pravda frašnými co rýmy
v masce fauna skryta v sladký spěch
zvlnila má ňadra a v tom jimi
nadšení žár šleh'.

Pozděj v jizbě svojí nad knih stohy
ustaranou ukláněl jsem tvář,
hledal jinde pravdu, nové bohy,
opuštěný světem samotář.
Býku lže jsem odvážně sáh' v rohy,
vrh' mu v oči přesvědčení zář.

Nyní tich i bez knih o samotě
vyhaslý zrak upírám již v zem,
po radosti, práci, po životě
stíny táhnou, znám je, tiše sem.
Co nebylo v myšlénce ni hmotě,
vyrůstá mi snem.

To je pravé symposium duchů,
můj k nim sedá jako plachý host,
ne víc cizinec, v jich tichém ruchu
stejně s příštím vítá minulost,
a co nyní splývá k mému uchu,
věř mi, toho pro věčnost je dost!

Bílý bez.

Bílého bezu kytku
mi drahá poslala ruka,
zřím dojat každou snítku,
sen máje na spánky ťuká
Tak stříbrně jest bílý,
však škoda, nevoní,
květ skleníku to pouhý.
Čas prchne ještě dlouhý,
než v přírodě se schýlí
a k tváři nakloní.

A přec ta kytka drahá
co vzbouzí v srdci mi dumy!
Zřím kraj, vše lesk a vláha,
sad, řeku, jez kde šumí,
zřím úzká zahradní vrátka
a cesty bílý pruh,
a u vrátek a jezu
je plno bezu a bezu . . .
Ó jaká vůně sladká,
jíž celý prossát vzduch!

Bez bílý, šedý, rudý,
a každý silně tak dýchá —
Ta stezka, šel jsem tudy
noc byla hluboká, tichá . . .
A milé a vlídné tváře
zří ke mně z květů všech
a bílé ruce kynou
a vůně bezu mi plynou
do jizby samotáře —
žel, zpět jim zní můj vzdech!

Poměry.

Na všecko žití ve chvatu
my jednu máme záplatu
v cár bídy i v nach nádhery,
co chceme jen a kam se hnem,
na všecko řeknem chladným rtem:
Ty poměry, ach poměry!

Jde život dál, je lad i řád,
kdo stojí stojí, pad' kdo pad',
vše snů a dum jsou příšery;
jen tiskneme se k druhu druh,
při číši šeptnem sobě v sluch:
Ty poměry, ach poměry!

Však servati je v jeden ráz,
té síly nemá nikdo z nás
ni v sebe, v jiné důvěry,
a smrt až všecko utiší,
ať na rakev nám napíší:
Ty poměry, ach poměry!

Průvodní motiv.

Jako hudbu ustroj celé žití,
hlučnou z něho stkej si operu,
kde vře, výská citů vlnobití
v rozvlněných barev nádheru;
na tichou si změň je selanku,
kde zří milenci v tříšť červánků,
slaď je v jedné písně nápěv sladký,
tvé-li chtění pravé, ryzí cit,
jeden motiv od kolébky matky
bude zpátky
ke hrobu ti stále, stále znít.

Toť tvé já, toť života jest jádro,
čím byl's v nitru v šklebu sterých změn,
toť tvé pravé, nedotknuté ňadro,
toť tvůj první dětské duše sen;
nechť si orkán hřímá tišinou,
duhovou se vzepne bublinou
onen motiv jímavý a sladký,
asyl v bolu, v těžké bouři štít,
nezapřeš jej, od kolébky matky
bude zpátky
ku hrobu ti stále znít a znít.

Melodie

Bolelo to, bolelo,
srdce pod tím umdlelo,
dnes to více nebolí,
cos jen šumí
v tvoje dumy
jako ze snu topoly.

Bodalo to, bodalo,
ráj v tom srdce hledalo,
vím, dnes ráj ten ztracený,
cos jen kmitá
a tmou svítá
jako západ zlacený.

A ten šum a tento svit
by chtěl dál jen se mnou jít,
všecko konečně jest v něm,
co se chvěje,
co tu pěje
i co skreje v posled zem.

Epitaf.

Dnes píšu sobě epitaf.
Ať kdo jej přečte, dál je zdráv,
svět dál se vesele točí!
Co komu po tom, mně že jen
hruď zvedá těžký, dlouhý sten
a v slzách vlhnou oči?

Pak vše jsem klidně pochoval,
čím velký jsem a hrdý stál.
Svět dál se vesele točí!
Když praská loď skal pod tesy
kdo námořníka všimne si,
jenž dolů skočí?

Xav. Dvořákovi

za připsání jeho knihy »Meditace«.

Jak Ty's i já to kdysi jednou prožil:
s básníkem milým dlíti o samotě,
a to je vše, já celý život složil
v té velkých věštců notě,
ať vše zde lživé jest a bídné, klamné...
Ty's nestyděl se za mne!

Ty's hrdě napsal kleté moje jmeno
v štít knihy své, jež plna svaté dumy,
a jmenem mým, věř, není znesvěceno,
co skrz ty listy šumí.
Já děkuji Ti upřímnými slovy
jak básník básníkovi.

Sám ideal se v různou tají masku,
ji nadzvednouti jen — to vždycky stačí,
chtít ve všem pochopení, smysl, lásku
ať v radosti ať v pláči,
to všeho cíl a toho Boha lidsky
my najdeme si vždycky!

Fatalismus.

Vše nechat být, je moudrost nejvyšší!
Seď při číši,
čas, velký kat vždy záhy přispíší.

Vše nechat být, ať melou se a rvou!
Veď stále svou,
tkej v dumy své dál barvu duhovou!

Co pravé, na dně ležet zůstává.
Jen prchavá
jest vlna — skála pod ní ta se nevzdává.

Vše nechat být! — Co tlak a řetězy,
duch zvítězí
a v prostor vzletí volný, bez mezí!

Maxu Švabinskému,

když mne portretoval.

Děl's vážné slovo, mistře, kreslíři,
když tahy moje vrhal's na papír:
Duch bystrý pták v bod jeden zamíří,
ten chytí v ráz, v něm vejskne, zahýří
a ostatní vše — matný zjevů vír,
jen v minutě co bleskem zachyceno,
to platí ryto v budoucnosti věno.

Máš pravdu, já to dělám zrovna tak,
ty perem, slovem já, ký rozdíl v tom?
Tu inspirace slétne, Alborak
a tvoří v ráz, kam tento božský pták
svá křídla skloní v luh či pustý lom,
strom žití v květu stojí okamžitě,
a umělec před dílem svým jest dítě.

Tak děkujeme všecko vteřině,
vše črty péra, nelad zdánlivý,
jež v souzvuk lnou ku ducha hostině.
Má minuta vše svojím na klíně,
ji chytit, v souzvuk srovnat protivy,
je všeho taj — nechť ostatní jest šerem.
A takto dál jen budu živ tvým perem.

Poslední cigareta.

Říkám vždy, ty's poslední!
Která to as bude v skutku?
V konec setby, v konec žní,
v konec radosti a smutku?
Kouřím dál a duše sní.

Všecky raní — poslední
zabíjí prý . . V těžkou půtku,
kdy jen se mi rozední
v konec radosti i smutku?
Člověk vždy to horší mní.

Ale onu poslední,
Smrt až v nápovědy budku
vleze místo Nadšení,
kouřit chtěl bych beze smutku,
život-dým by roztál v ní.

Měsíc.

Co chce ta bledá maska tam,
jež okny ke mně se dívá?
Tak civí jako zrada a klam
a šilhá jakoby živa?

Můž' jeden matný její svit
tak duši lidskou stížit,
ví ona, co jest mříti a žít,
a v záhad temno se hřížit?

Svět vyhaslý jest. A přec v něm
cos magického zbylo,
jež nechtíc mluví k duši všem,
snů pásmo z čehož se lilo.

Mne jedině můž' smířit s ním,
při šalbě své tak je sladký

já srovnal bych jej s prsem tvým,
jenž rovněž tak stříbrný, hladký,

Jenž rovněž má tu magickou moc,
z níž nebe mé i peklo stkáno,
a svítí kouzelně v moji noc.
Ty směješ se? — Řekni jen: Ano!

Bajka.

Nové cesty v poesii,
nové cesty v umění,
plísní kde se staré kryjí,
mudrc rád je ocení.

Tam to láká, tam to zpívá
jak snů zlatá rolnička,
nevíš sám, co tam ti kývá,
slunce nebo bludička.

Nové sloky, nové rhytmy
kolem zvučí napořád,
hlemýžď v svojí budky přítmí
slyší volat je a lkát.

Vystrčí své rohy trochu,
chvilku zpit jest velebou,
ale chytrák, dům svůj, hochu,
vždy si drží nad sebou.

Řekneš ovšem, orlem není,
je to pouze sprostý šnek,
zahrabán v své vlastní snění
pavučin a myšlenek.

Balonem se soudruh mladý
etherem kdes projíždí,
já však cítím, v budce tady
jak jest dobře hlemýždi!

Oči dětí.

Často ptám se, jsem-li básník ještě?

Věštců knihy rázem pelichají,
divy přírody se všední zdají,
peruť nadšení a síly zmdlela,
a ta láska tolik vytrpěla,
že již ani nedutá v mé hrudi.
Všecko vázne, mrzí, všecko nudí
a svět celý tone v bláta změti.
Ale jeden pohled v oči dětí
poví zas mi: krása, dobro žijí,
svět jak byl jest věčnou poesií.

A tu cítím, že jsem básník ještě.

Bohatýr.

Žil na severu král,
rád pil a rád se smál,
a každému, kdo k němu přišel,
a jehož prosby, nářek slyšel,
vše z plné duše dal.

I přišel první syn.
Byl otce svého stín,
a hrdě pravil: »Dej mi moře,
kam dojede loď po prostoře,
s vším, co má jeho klín.!«

Král pil jen a se smál,
a synu moře dal.

Syn druhý přišel pak,
stál před ním jako mrak:
»Dej hory mi a lesy, pláně,
chci lovit jeleny a laně,
mým budiž sob i pták!«

Král pil a jen se smál,
a synu hory dal.

Syn třetí přišel též:
»Přec není, otče, lež,
máš poklady prý v země hloubi,
kde s rubínem se perla snoubí,
jest plna prý jich věž.

Král pil a jen se smál,
poklady synu dal.

Tak rozdal vše ten král,
a dál pil a se smál.
Tu přišla chudá dívka z lidu,
zjev její celý jevil bídu
a hořký, hořký žal!

Co chceš? se tázal král —
»Tvé srdce!«

— On je dal.
Jen usmál se číš k nebi zveď.
Co bohatýru celý svět,
on věděl, kam jen kolem hleď,
že on je pravý král!

Rozdíly.

Bouřné štěstí — blýskavice,
meteor se v mraku mih';
tiché štěstí, sen, nic více,
jakobysi na sklo dych'.

Chytej obé. Jsou a mizí
jak snů hříčka prchavá,
sotva z obou lemu řízy
upomínka zůstává.

První pálí — druhé hřeje,
prvním šílíš, v druhém sníš!
oboje kus epopeje,
pěna vína v žití číš.

První oř je bez otěží,
šlehne, trvá okamžik,
druhé věčně v srdci leží —
Za obé však stejný dík!

Dobrá zábava.

Když celý život nad písní jsem ztrávil,
mně přítel řek': »Nu dobře jsi se bavil,
ne bohatství, však tvou je přece sláva!«
Ó velká těcha! Díky, milý pane.
Tak raněnému též se v boji stane,
má slávu, co krev zvolna vykapává.

I pomník později postaví mu třeba.
Co platno, dětem když nedají chleba,
jej hnali v boj a řekli: Tvá je sláva!
Jak lev on bil se, jeden z druhů pravil:
»Co, v celku se přec při tom dobře bavil«
a krev tak líně, volně vykapává . . .

Satyr.

Nad mým ložem, — bezsenné já často noci mám, —
skáče satyr, chlupatý jest, sotva snouben tmám,
do nich splývá, pak z nich tryskne, šklebí se a zmizí,
drsný smích to žití v hoře mojí analysy.
Neb já pytvám duši svoji i svědomí hlas,
a jsem skoro k smrti vážný, v tom tu satyr zas,
jen se chechtá, jen se šklebí, skočí na pelest,
a v mé dumy hlasně křičí: »Věř, že štěstí jest!«
Skočím po něm, rukou máchnu, ve tmě zmizí zas,
nad mým ložem dál se vleče bez pomoci
dlouhou nocí
nekonečný čas!

Nemesis.

Myslíš, že ji pochovali? Nikoli, teď žije v snech,
jako hřměla druhdy hrdá ve antických dramatech.
Často mění masku svoji, ale vždy tu jest,
když se dostavit má soudu rozsudek a trest.
Revolver ti klade k loži, v číši sype jed.
Stokrát obé odložíš zas — krásný je tak svět!
Ale ona bdí a číhá zahalena v stín,
pak se nahne a tě stáhne do tmy, do hlubin.

Jisté chvíle.

Jisté chvíle vždy se v srdci nosí,
jisté chvíle jako žebrák jsou,
který u vrat o almužnu prosí
znaven cestou, chládem, nocí, tmou.

Těžko jest jich zapomnít, jsou živé,
z květů mluví, oblaků i knih,
větry kvílí v jejich jízdě divé,
dětí hovor v nich i děvčat smích.

V nich je život, v nich je umírání,
skutečnost v nich přestává být snem,
v nich je síla, odvaha, vzruch, plání,
kde si hrdě řekneš: Žiju! Jsem!

Málo má jich žití, jsou však přece,
jediná z nich stojí za to, žít!
Jediná nechť byla perla v řece,
jediná nechť v mračnech hvězdný svit.

Tím že byla, vše jest vyplněno,
třeba krátká, třeba pouhý mžik ;
od smrti zde berem život v leno,
s takou chvílí však i za smrt dík !

Konec všeho.

A když všecko vydržíme nadšeně a vesele,
a když všecko přetrpíme, soudruzi a přátelé,
co nám kyne, jeden dí to ustrašeně, nesměle,
a já klidně »hrob« mu pravím, »červů kvas tvém na těle!«
Maskuj to, jak chceš a můžeš hloupě nebo uměle,
pravý klid jen tomu děkuj, kdo ti ve hrob ustele.

„Odysseus“.

Je to onen božský mok,
jejž ty's, otče, píval?
Jantarných sta tryská ok
jako jisker příval
Ještě rychle jednu číš,
památce tvé ta leť výš,
ať mne zhltí noc a tiš,
v kterých ty jsi securing.

Kirké snad či Nausika,
míchala je v džbánu?
Otče, ať čas utíká,
Homerovu blánu
neztopí v svých peřejích,
tvoji moudrost, slávu v nich,
vtip tvůj, sílu k žití, smích,
ve tvář oceanu!

Zřím tě, kdesi na vlnách
sám, opuštěn všemi,
v zoufalství jsi k měchu sáh'
a již krůpějemi
zlatými vře Baccha krev
z Ithaky tvé rodných rév,
kde byl smutek, jásá zpěv,
čí ret můž' být němý?

Vrátila se síla zas,
otřásla všech hořem.
»Zítra, hoši — nový čas
ohromným plout mořem.
Ale víno, jaký vděk!
Co nám, drazí, pro dnešek
vichrů záští, proudů jek,
nadarmo jež ořem'?

Na to zítra času dost!
Teď si zazpíváme!
Břehů kých jsem zítra host,
my se nezeptáme.
Za ty bájné zázraky
rodné, drahé Ithaky,
v noc a bouř a ve mraky
bohům poctu vzdáme!« —

Po staletích severu
neznámý syn mohu
lokati tu nádheru
nymf a kozonohů!
Věřím rád, ty's sílu měl,
v trudy, boje klidný šel...
Kdo číš takou povznášel,
vstoupí v řady bohů!

Mladým.

V svých číších mok my nesem zvětralý,
vy ohnivějším prý jste zvykli vínům;
před sebe zříte jen — já do dáli,
kde vy jak my, vše rovno bude stínům.
Zas přijdou mladší, jim se bude zdát,
že ohnivější víno jich než vaše,
však co jest pravé, bude stejně plát
přes hesla škol a módy bude hřát,
všech srdce, kdo to cítí, a jen plaše
se bojí, k tomu se znát.

Nuž tedy, ať rozhodne budoucnost,
čí slunce lépe svítí, silněj' hřeje,
my všichni krásu chtěli — to je dost,
cíl daleký jest a jej mlha kreje.
My hotovi se všeho, všeho vzdát,
vy příštích desillusí kandidati,
a všichni bratři v tom: chtít kvést a zrát,
a plnou hrstí z kvasu žití brát,
a všichni v práci, poctivá když, svatí,
z nás každý oběť i kat!

My zvětralí vám zvolna větrajícím
svou pozvedáme číš,
ať chrstne růžným i svraštělým lícím
svou zlatou pěnu výš!
Když poesie v ní i krása kvete,
v nás sebe nezapřete, —
vše ostatní — hrobu jest tiš!

*

Však zítra . . .

Dnes jakás divná klidu předtucha
mně tajuplně o dno duše zvoní,
jak šeptal kdos by zvěst mi do ucha
o žití vrby, jež se nad hrob kloní,
u hlav tichého vyrostla ta spáče,
kde matka, žena, dítě snad proň pláče.
Pryč zaháním ty stíny, resignace
chce sednout na stolec mi života,
v můj klid krev divně v srdci kolotá,
dnes mír — však zítra nový boj a práce!

Ne, že bych se jich bál, těm zvyk' jsem již.
Leč skutečného klidu velká žízeň
mne prochvívá . . . Nač házet kolem v hluš
svých citů vzlet a ducha svého trýzeň?
Ne umdlení! Za sta bych dnes měl síly,
jen vědět, někomu že zpěv ten milý,
že někdo při něm zadumá se sladce,
že dívčí ret jej v taji šepotá,
že klíčí láska jím a dobrota . . .
Pak vítán boji buď i nová práce!

Jen věděti to! Leccos v duši spí,
co novým jasem snad by vzbudilo se,
co novým vínem v láhvi duše čpí
a vzpláti může v paprscích a rose.
Však nevím to a v zraku se mi stmívá,
kýs' anděl dál svou píseň v srdci zpívá
do vřavy všední, v malých bojů hádce.
Vše mizí, z duše spadla slepota
a cítím silný tep, ruch života,
a jdu, kde kyne nový boj a práce!

Mé dílo.

Když do kola se všecko tříští
v té zoufalé o život hře,
mé dílo vstříc jde době příští
na osamělé, jedné kře;
já na ni stojím, já s ní pluji,
ať sporné větry, jak chtí dují,
ať kol to praská, vře a mře.

Vím, o mne též proud otírá se,
tu nechuť, závist, všední dým,
ryk jizlivosti v hadím hlase,
poušť, kam jen oko pohroužím.
Jdu, vydrží kra rány tyto?
Mně námahy mé není líto,
já přec jen žil — víc netoužím!

LISTY Z DENNÍKU.

(1897.)

Svou knihu srovnal jsem a zamyslil se nad ní.
Svět v tom táh' přede mnou; ti mudráci, ti chladní
a věrných málo jen, již při snaze a práci
jsou pochopiti s to tu velkou resignaci,
již básník naposled vždy v svoje dílo klade,
kde celý život vře, sny jara, tužby mladé,
boj tuhý o skývu té denní ve klopotě,
i věčný monolog, jejž hovoří duch k hmotě,
kdy klame všecko zde, se bortí, láme, drtí
a z všeho spásou jest jen zpuchřelý trám smrti.
A jak jsem takto snil a opatřit chtěl sponou
tu knihu života, kde sny a dumy tonou,
tvář známá, v ní škleb zlý mi, přes rameno zřela,
tvář stará Mefista, tvář, jedna vráska celá,
s tím okem krhavým, jež věčně »Ne!« své praví,
když nejvíc před tebou vře záhad jícen tmavý,
a které cetkou jest vzlet, vazba rýmů, strofa.
Ten chytrák nasadil si masku filosofa
a s šklebem patřil teď na knihy mojí stránky,
v nichž celý život můj zřel tajné ve líbánky,

jež Psyché slavila s mým uměním, v tom snění,
že mimo Věčna zde jiného svědka není.
Mne zmrazil tváří svou, že bych byl zavřel knihu
svých nocí bezsenných, kam srdce žal i tíhu
jsem věrně znamenal . . . .

Však co tak na mne čumí,
já klidný k sobě děl: On tomu nerozumí.

Zas básně! — Nač těch zapotřebí,
kde na myslící buší leb
sta větších otázek jak hřeby,
jež husitský kdy nosil cep.
Tvé snahy byly malicherné
a ve všem samá protiva,
dnes vše ti modré, zítra černé,
ó pověz, kdy's ťal do živa?
Loď zmítaná jsi sterou vlnou,
tvůj názor světa mlhavý,
hrst neseš nám zas cetek plnou,
a v ničem není soustavy!

Já čekal to — dík za to slovo,
ty nedovedeš jiné říc'
a »být či nebýt« Hamletovo
je tobě vzdech jen slabých plic.
Ty's objal ovšem všecko duchem,
leč zdali's jedno procítil,
zda jednu jiskru v dřevu hluchém
jsi pochopením roznítil?
Jen soustavu ty ve všem hledáš?
Pak celý svět ti chaosem,
jen k této jako k modle zvedáš
dlaň v modlitbě, jež cizí všem.
Jen všecko směstnat do soustavy,
plán pevný napřed sobě stkát,
ať nemá paty to ni hlavy,
přec v soustavě to musí stát!
Ať tribuna hlas na řečništi,
ať v houšti skrytý ptačí trylek,
vše pod svor, minulé i příští! —
A život se přec skládá z chvilek,
ač jedna s druhou soudobná,
přec není sestře podobná.
Ta zbarvena jest nadějí,
ta černá jak žluč v noc se hrouží,
ta balvanem, ta krůpějí,

však srdce ve všech stejně touží,
vždy něco lepšího si žádá,
vždy k nové metě zamíří,
ať v dumu tužby svoje skládá,
ať v hymně sobě zahýří,
jen ovoce vždy chvilky trhá,
nechť při tom jako Kroesus mrhá
svých klenotnici metafor,
ví, v něm se srdce jiných shlíží,
ať vzlétá sup, ať červ se plíží,
ať jásá v sterých záhad spor.
Věř, člověk nebyl nikdy jiný!
Jen v svoje vlastní srdce vstup
a zaplaš matných soustav stíny,
ze všeho okamžik tvůj lup.
Vzdej lásce, zášti jej či touze,
jen čím jsi v něm žil, žil jsi pouze.

Což ale ty víš, co je žití?
Líp ví to chudobka a slez,
jimž slzná rosa v květu svítí,
než řady všech tvých hypotes.
Ba i ten dav s mozolnou dlaní,
s nímž koketuješ ob čas rád.
věř, úsměšku se neubrání
nad ideami — má-li hlad.
Ze sebe dělat osu světa,
hnout poly vlastním malíčkem
jest, brachu, příliš velká meta,
jsi krtkem k ní neb střízlíčkem.
Nuž hrab si dále podle chuti,
přec v posled orlí na peruti,
když vskutku větším býti chceš,
rád, milý brachu, povzlétneš!
A orel, věř, je shovívavý,
víc unes', tebe snese též,
a vzletí všecky nad soustavy,
nad sylogismů spleť i lež,
nad kritiku, jež v zlobě, v zášti
vždy ve mudráckém chodí plášti.

Věř, z tvého jízlivého jedu
v číš mou víc krůpěj neskane,
ty mudruj dál, já svou si vedu,
čím kdo z nás, každý zůstane,
Ti, kdo dnes ještě přísahají
v tvá hesla — budou nevěrní
dřív nežli lonské sněhy ztají —
Co ryzí — vždy jest moderní!

Chcem pouze nitro básníkovo
pod nožem přísné analysy,
chcem jeho krev a jeho hlízy,
jak dovede je chytat slovo;
sleť v peklo, jásej do nebe!
Tak volají kol, braši lstiví,
chrám cizí spálit, nosí dříví,
neb vše to chtí — jen pro sebe!
Co svět stál světem od jakživa,
věř, jiné básník nedělal,
čím duše jeho vzplála snivá,
to, jak to uměl, davu dal.
Dnes některým to pouze platí,
však ti, kdo jim se nechutí,
jen prázdnou slámu frází mlátí,
jsou předpotopní mamuti.

A nových pěvců řad přede mnou vstává denně,
jak starý Goethe děl, je země rodí zas,
jak vždy je rodila ve časů i dob změně...
Ó pějte, zvučte dál, já všecky vítám vás!

Když pouze v dlani své nesete, co je lidské,
ó pak jsme bratry hned! Co chce tu křik a spor?
Znám dobře jako vy vše boje gigantické,
vím, čím plá slunce vždy, čím blyskne meteor!

Jest zášti nemožné ve republice duchů,
kdo silný byl a jest, se síly nelekne,
rád skloním srdce své až ku vašemu uchu,
kdo ryzí, přisvědčí — a pes jen zaštěkne!

Ach, lidskost! — Svaté nám vždy toto bude heslo,
jímž na sta nových hvězd se v lidstva mlhy sneslo,
před kterým Kristovy kdys probodené ruce
jak slunce svítily, za nimiž revoluce
šla v ruce s pochodní bratrství, volnosti
všem spásu hlásajíc, čas plesu, rovnosti!
Ó strom to zázračný, ve jehož větví stínu
plát láskou k bratrům všem, usmířit každou vinu,
být první člověk zas a ve všem všudy ryzí!
Té písně bájný šum nám z duše nevymizí.
Dnes nových hrdin rod zas k lidskosti se hlásí,
ji píše na prapor a deptá staré časy,
má právě lidskostí být minula chrám zbořen.
Do výše s lidskostí! — Však podtínají kořen,
ten kořen hluboký, jenž národností zve se,
zkad hrdá koruna tvá, lidskosti, výš pne se!
Je možno mysliti strom sobě bez kořene?
A kořen přec to jest, jenž mízu do cev žene,
jím z prsů matky strom svou všecku čerpá vláhu,
jímž roste, pne se výš, by stíniti moh' dráhu,
po které kráčeti má člověk příštích věků.
A nyní chlapců tlum v opilém vášní vzteku
se umí nadchnouti pro kmene nádheru,
však svatý na kořen svou vzpíná sekeru,
v svém bludu nevidí, že jemu každá rána
je kmeni celému, koruně šumné dána,

že každou na kořen též peň se otřese,
jímž ptactva zpěvný rod hned prchá v úděse,
včel, hmyzu plesný ruch, že celé stromu žití
se pádem kořenu v zmar, smrt a zhoubu řítí.
By heslo měli jen a novou k písni látku,
na kořen sahají, syn zbujný na svou matku,
jí derou prs i skráň, jí v svatou hlavu buší
a k nářkům rodičky jsou zaslepení, hluší,
chtí stromů ve stínu si odpočinout jednou —
a mlátí v kořen mu! Čí ruce, matko, zvednou
se k tvojí obraně, když rvou tě vlastní děti,
pod heslem lidskosti psů smečka v lačné změti
když na tě vrhnou se, rvou, zapírají tebe?

Můž' bez kořene strom se hrdě vzepnout v nebe?

---

*

Když na Brockenu starý Coleridge stál,
zrak zpilý krásou těkat nechal v dál,
vše uznal rád, však chladný byl ten vděk,
a v hloubi duše svojí jedno řek',
že vše tu cizí proň, vše pomíjí,
a pouze tu pěl hymnu Anglii:

»Ty moje královno,
ty Anglie, ty bohy vyvolená
má drahá vlasti!« . . .

Browning později,
hnán k Trafalgaru mořskou peřejí,
zřel Gibraltár, jak v severní mze stál,
a »Jak ti sloužit, Anglie má, všady zřím tě,«
sebe ptal!

To blázni nebyli neb šosáci;
od divů všech zrak zpilý potácí
se domů zas a v citu hrdosti
jen vlasti zpívá hymnu radosti
a každým křídlem touhy své k ní letí.

Vy zastyďte se, dekadenti, děti!

Ó sugesce!

— Zas heslo nové!
a hudba slova — jaký nápad!
Kdys duše, teď se Psycha zove,
to šosák věru nemůž' chápat!
To vášní, citů promítání,
ten bestialní pudů řev,
prý poesie pravé plání,
to budoucí je lidstva zpěv!
A proti tomu ubožáci
my starší jsme jen prostí žáci,
my dali v píseň žití krev
a myšlenky a touhy sen,
kam dají mladí — nervy jen.
Bez nervů tedy my jsme žili,
snad bez nervů číš plesů pili,
bez hmatu, sluchu, smyslů všech
jen hýřili jsme v přeludech,
co života žeň v sterých zjevech
a stými tvary bohatá,
jen tvarem, malbou hrála v zpěvech,
žeň odbytá jest — požatá,
teď hudbu hrají pisklata.

A je to hudba — taktů nemá,
a nemá rhytmu, nemá strun,
verš její — ústa hluchoněmá,
a smysl — změť je divných run,
a toto dětské blábolení,
v němž rozumu a vkusu není,
chce poesie ztéci trůn?

Znám starý citát ten — »Kvas kalí se a bouří,
však z kvasu dobré přec naposled víno bude.«
Dost často zápasí i slunce v mlhy kouři,
než čisté vypluje, se taví v krvi rudé.

Že překypěl ten kvas, mi není ku podivu,
jen jedno mate mne a jednoho se lekám,
na dílo veliké, na div ten všechněch divů,
na víno výslední — že posud marně čekám.

Tím bude silnější, mít bude bouquet pravý,
čím déle potrvá ten kvas a kal a vření.
než stuhne na jantar a opál sladké šťávy,
jíž douškem země syn se na heroa změní.

Já čekám trpěliv, ač tuze rád bych viděl
tu první, pravou žeň šťastnější generace,
za starou révu svou já bych se nezastyděl,
jíž sluncem nadšení, jíž zemí byla práce!

Svůj pohár první z všech bych zvednul vzdálen falši,
a připil hrdinům té nové písně příští,
a rád je provázel, jim žehnal v pouti další,
a rád stál po boku jim lidstva na bojišti.

Však čekám na dílo — to nejde, léta míjí,
já stále tvořím své a čekám odhodlaně.
Leč bít se nebudu — Když rekové se bijí,
dřív musí poznati, že stejné jsou jich zbraně.

Ach, odpouštět je sladké! Tolstoj s Kristem
v tom setkali se. Líp jest v srdci čistém
nést lásku pouze, třeba k nepříteli;
leč k také výši dospět v trudu mnohém,
je třeba jako druhý býti bohem,
neb jako první — stařec odumřelý.

Kde ale posud bouří míza jara,
kde burácí to, víří, duní, hárá,
tam po ráně v líc levou, těžká práce
je, pravou nastavit! — A mlčet na vždy,
mně zdá se víc než oběť samovraždy
anebo tupá starců resignace.

Ne, útočník vždy plné právo nemá,
a čí jsou ústa ku urážce němá,
je světec nebo baba. — Nejsem světcem
a babou nechci být, dím klidně svoje,
na hrubý suk klín hrubý v tísni boje,
na hrubé plátno jedu hrubým štětcem.

Od věků k věkům v prastaré pouti své
jde velké slunce oblohou, stejné vždy
se směje na zem plnou vrásek,
na moře, ostrovů plné svěžích.

Zří dávné boje pod sebou lidí všech,
zří stálé boje počasů, živlů zlých,
zří jednotlivce trud i zápas,
od věků na všecko stejně svítí.

Tu šlehne v dómy, v barevných oken šeř,
tam zbouzí bledou chudobku v poli kdes,
tam padne v srdce básníkovo.
všady jen zasívá: Život, život!

Jde tiše světem, každý již tomu zvyk',
jde, svítí, hřeje, probouzí, bodá, mře,
by vstalo zítra v nové kráse
k úžasu tvorů všech v staré síle.

Jde velké, slavné. Pídimuž jakýs vstal,
své okuláry nařídil k slunci výš
a hýkal jako osel šedý:
»Lidičky, slunce má také skvrny!«

A tisíc chlapců, mudráků vstalo hned:
»Má skvrny! skvrny!« opití řvali v sbor,
»Jak bídné, malé je to slunce!« —
»Červu je rozkoší v tvář mu plivnout!« —

Však ono stoupá nádherné zítra dál,
v něm starý Apoll vítězný zvedá se,
jenž z kůže sedřel Marsyaše,
postřílel soky své fenám v kořist.

A skvrny jeho? Tleskejte, smějte se!
Jsou pouze důlky hlubokých očí těch,
z nichž světa duch se dívá klidný,
jediný všeho bůh: Práce, Láska!

Dnes o mně mlčí se... Co na to říci mohu?
Nic, trpět, nést vše dál, jak vždycky jsem to nes',
v tvář dětskou zadívat se, nebo na květ hlohu,
a nebo ku věčným tam hvězdám do nebes.

Co těch tam plápolá bez jmena a přec plají.
Nuž mlčte klidně dál, já klidně budu pět.
Jsou světy hvězdy ty, jež hvězdný prach
se zdají,
byť všemi umlčen, jsem rovněž i já svět.

Dost myšlenek a dum. — Duch k novým
břehům chvátá,
a nových puků směs se tlačí nad poupata,
jež první rozvíjí přede mnou lístky svěží . . .
Co v této knize jest — dnes ovšem za mnou
leží,
leč jedno cítím vždy, než k čtenáři dím
»Ave!«,
že třeba nestejné, co zní zde, bylo pravé.
Tou knihou zavírám své celé vnitřní žití,
má řadu sester, vím, v jich sboru bude zníti
jak akkord poslední. Tak staré na zvonici,
kde zvony rozhrály vše zvuků ku vichřici,
když tato dozněla a k obloze se nese,
mohutným záchvěvem se stará stavba třese,
kryt střechy mechu pln, kde bují klasy trávy,
i římsa, výklenek, kde pták si hnízdo staví,
i staré trámoví, i žebra stropů, schody,
vše chví se zvoněním, jež jako valné vody
se kolem rozlilo a slavném u víření
i hmotu strhnulo v zpěv, ve jásot a
v chvění!

Co další život dá, se zraku v mlhu halí,
však nový cíl a zem já rozeznávám v dáli.
Kdo za mnou půjde dál? — Výš nový
příboj hříme,
a v nových zvuků bouř se brzy pozdravíme!

EPILOG,

Tomu, jenž píše pod značkou M—s. V—s.

Máš pravdu, mrtví jsme a přece živi,
máš pravdu, žijeme a mrtví jsme,
kol život vře, proud bezbřehý a divý,
a vlna každým dnem se divě dme.

A každá něco urve. — Z prvu baví
ty ztráty všecky v blány znamenat,
však dnů je víc, ztrát víc a v sled to znaví,
a moudrost všeho největší — jít spat.

Však pod kámen, kde naši drazí dřímou,
nám vejít brání přísná povinnost,
a sfinze-světu odpověď dát přímou,
jest každý z nás zde příliš plachý host.

Co tedy zbývá? Mrtví žíti dále,
když velí srdce, ob čas hluchým pět,
a vědět jen, v své myšlence, v svém žale,
jak cizí světu jsme, nám cizí svět.

Tak psal jsem tyto »pavučiny« Tobě,
mrtvému mrtvý — oba živi přec,
když mrtvý v sled si přivykne v svém hrobě,
proč nezvyk' by si živý na svou klec?

Tak žije dál v své dumě, snění, tuše,
věř, rozdíl není velký, jako dřív;
kdo ztratil zde, co rád měl z celé duše,
je světu mrtvý, třeba tělem živ.

7. III. 1897. *J. V.*

OBSAH.

Str.

Pausy.

Cyklus prvý.

Zpět i v před.

Str.

Ještě dvanáct sonetu samotáře.

Pausy.

Cyklus druhý.

Listy z denníku.

Str.

Epilog.

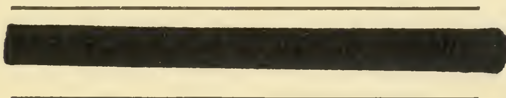
V druhé řadě sebraných děl básnických **Jaroslava Vrchlického** vyšlo:

1. Skvrny na slunci. (Novinka.) Básně z roku 1895—1896.
2. Pavučiny. (Novinka.) Básně z let 1876-1896.

Dále následovati budou:

3. Z hlubin. III., definitivní vydání rozmnožené.
4. Perspektivy. II. vydání.
5. Dni a noci II. vydání.
6. Zlatý prach. II. vydání. — Girlandy a festony. (Novinka) Z r. 1896—1897.
7. Hlasy v poušti. II. rozmnožené vydání. — Pantheon. — Přípitky a hermy. — Výbor básní časových a příležitých. (Novinka.)
8. Mythy. 2. cyklus. II. vydání.
9. Symfonie. III. vydání.
10. Poslední zlomky epopeje. (Novinka.) Básně z let 1894—1897. (Metopy.)

V řadu tuto zařaděné novinky budou vycházeti v sešitech týdenních, starší práce v sešitech čtrnáctidenních stejné úpravy řady první.

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE